

1. Banys de Sant Elm, a Sant Feliu de Guixols ■ ARXIU EL PUNT AVUI
2. Yvette Barbazà ■ LLUÍS SERRAT / EL PUNT AVUI
3. Sa Palomera des del castell de Blanes ■ VALENTI FRAGNOLI / CRDI
4. Ferran Agulló ■ ARXIU EL PUNT AVUI
5. Tres joves mirant la costa ■ SALVADOR CRESCENDI / CRDI

Ludwig Steyer, que va obrir una pensió i anava a buscar clients a Alemanya amb el cotxe. Una jugada d'èxit que el va portar a comprar Can Coris, una antiga fàbrica de taps, per transformar-la en l'hotel Àncora. La història de Steyer contrasta amb la creació de S'Agaró, iniciada el 1916, quan Josep Enseña i Pujades va obtenir un terreny per construir-hi una casa de vacances i el llegat es va anar ampliant amb successives adquisicions —el 1920 va comprar els banys de Sant Pol—, fins que es va iniciar una urbanització de luxe que volia fer de la costa gironina una zona restringida i elitista reconeguda en els mitjans internacionals.

El 1935, un decret de la Generalitat va crear el Patronat de la Costa Brava, un organisme encarregat de preservar la bellesa natural d'una zona destinada a atraure turisme

El 1935, un decret de la Generalitat va crear el Patronat de la Costa Brava

estranger. La Guerra Civil ho va aturar momentàniament, però, després del 1950, quan es va trencar l'aïllament internacional a què estava sotmès el règim franquista, el turisme va esdevenir la principal font d'ingressos i la Costa Brava, un dels noms de referència del panorama mundial. Tot i les complicades comunicacions, la bellesa dels paisatges, la proximitat amb la frontera, l'obertura de noves carreteres i la popularització de les vacances d'estiu van convertir aquell enclauament exclusiu que defensaven alguns privilegiats en un pol d'atracció per a les classes mitjanes europees, que no tan sols van trencar convencions, sinó que van obligar a colonitzar territoris fins aleshores salvatges —els exemples més significatius podrien ser Platja d'Aro, Sant Antoni de Calonge i el creixement desmesurat de Lloret— en el que seria un monocultiu que va esborrar, per sempre, les empremtes del passat. Hi van arribar les estrelles de Hollywood, es va crear un sistema d'acolliment, de serveis i de lleure, i aquella costa verge ha esdevingut un espai massificat que ha perdut elitisme i paisatge, però que ha guanyat comunicacions, població i nivell de vida. Avui en Jorge i la Marina cantarien allò de “costa, la Brava; playa, la de Lloret”. ■

Moments estel·lars de la Costa Brava

Blanes Carl Faust i Marimurtra

Amor a la botànica

IL·LUMINAT • Hi ha rics que no estimen la riquesa. Són visionaris avançats al seu temps que estimen la ciència i el progrés i que són capaços de trencar amb el passat per construir una república utòpica en què els científics treballin sense pressions ni angoixes. Un dels il·luminats va viure a Blanes: Carl Faust, empresari i mecenes, però sobretot pare de Marimurtra. Aquesta és la seva història.

Pau Lanao
BLANES

Quan va complir cinquanta anys, Carl Faust es va sentir definitivament lliure. Va deixar els negocis i es va retirar a viure a Blanes per crear un jardí botànic mediterrani amb la intenció d'obrir-lo a tots els estudiosos i amants de la vida vegetal que volguessin investigar-la en un ambient acollidor i obert al món. Fill de Hadamar (Alemanya), una petita ciutat a mig camí entre Frankfurt i Coblença, va néixer el 10 de setembre del 1874. El pare, Konrad Faust, era agrimensor i topògraf, i la mare, Elisa Schmidt, mestressa de casa. Poques setmanes després que el petit Carl veiés la primera llum, la família es va traslladar a Bockenheim, on el nostre protagonista es va veure acompanyat amb l'arribada de cinc germans, i es va trobar que, pel fet de ser el primogènit, els pares van

contradir les indicacions dels mestres, que els van recomanar que es dediqués a les ciències naturals, i el van obligar a estudiar una carrera pràctica, comerç, que l'ajudés a assegurar-se el futur. I així ens trobem que aquest enamorat de Goethe, de la botànica i del Constructor Suprem, seguidor de la tradició maçònica, va haver de cremar dures etapes i es va veure atrapat per un destí que no volia. La sort no li va canviar fins que, un cop superat el servei militar i acabats els estudis, va aprofitar una oferta de feina d'un amic del seu pare que volia obrir sucursal a Barcelona. Una proposta que li van servir amb safata i que no va deixar escapar. Així, tal com havia fet Wilhelm Meister, un dels seus herois literaris parit per Goethe, va deixar el país d'origen, fred i massa racional, i en va anar a buscar un altre de càlid i amb una certa rauxa. El seu viatge de formació va començar l'11 d'octubre del 1897 a Frankfurt i, des-

prés de dos dies de tren, va continuar a la capital catalana. Allà es va integrar a l'empresa Gebrüder Körting, on el 1903 va ser nomenat apoderat i el 1905 ja n'era gerent. Un pas fonamental per a un emprenedor com ell, que, juntament amb Wilhelm Kammann, el 1909, va fundar un negoci dedicat a la maquinària que avui té la seu al carrer Provença, una empresa de creixement immediat que va obrir sucursals arreu de l'Estat.

Habitual del Liceu, soci del Club de Natació Barcelona i del Centre Excursionista de Catalunya, i integrat a la millor societat catalana, Faust, que feia diners a cabassats, mai havia renunciat a la seva veritable vocació, i va destinar una part de la fortuna a fer realitat el seu somni del passat. Entre el 1918 i el 1919, va comprar erms i vinyes a la falda del vessant de la muntanya de Sant Joan de Blanes, allà on deien que Ferran Agulló havia batejat la Costa Brava. Un any més tard, Jo-

1. El 1936 havia començat la construcció del temple de Linneu, un dels símbols més representatius de Marimurtra ■ ARXIU EL PUNT AVUI
2. Estàtua de Carl Faust, al passeig de Blanes ■ ARXIU EL PUNT AVUI
3. Carl Faust, treballant al seu jardí ■ FOTO CEDIDA PER LA FUNDACIÓ CARL FAUST / ARXIU, EL PUNT AVUI
4. Pius Font i Quer, un dels assessors de Marimurtra ■ ARXIU EL PUNT AVUI
5. Els jardins, l'any 2006 ■ LAURA JUANOLA

sep Goday Casals, deixeble de Puig i Cadafalch i arquitecte adscrit al modernisme, va dissenyar tant l'entrada de la propietat com la reordenació de l'espai, integrat per cases, jardins, miradors i terrasses. El 30 de desembre va lliurar el projecte definitiu, i allò va ser l'inici oficial d'una obra que el mateix Faust va definir com un temple, amb un objectiu: "Fundar una república epicúria de

Quan va complir cinquanta anys, Carl Faust es va sentir definitivament lliure

biòlegs en què els savis i els estudiants, allunyats dels sorolls de les grans urbs, no s'hagin de preocupar per les complicacions derivades de la vida quotidiana, envoltats d'un jardí amb un clima ideal i un paisatge hel·lènic, i es puguin dedicar en cos i ànima a la creació de valors ideals i a buscar la veritat única." Si atenem el credo maçònic, veurem que les paraules de Faust s'ajusten a les tesis de l'organització. Sobretot a aquelles que veuen la ciència com un factòtum del progrés guiada per valors eterns com ara la igualtat davant la justícia i les oportunitats. Encara avui, el visitant del jardí pot descobrir mis-

satges imperceptibles en què la cultura, l'art i la ciència trenen una proposta única centrada en les inquietuds científiques, que són les que activen el patrimoni natural i ajuden a formar un jardí botànic únic i innovador.

En un article titulat *Les llargues vacances del 36 de Carl Faust*, publicat a la revista *Blanda*, Josep Maria Camarasa recull que l'inici

Encara avui, el visitant del jardí pot descobrir missatges imperceptibles d'una proposta única

de la Guerra Civil va agafar Carl Faust fora de l'Estat. Dedicava una part de l'estiu a visitar centres i institucions científiques de diverses ciutats europees, principalment de l'Europa central, i en aquell moment era en un balneari alemany. Temorenc pel que podia passar i creient que la seva obra perillava, a l'agost va anar fins a Cervera de la Marenda i va intentar entrar a Catalunya, però la situació era tan complicada que va decidir mantenir-se al marge. Malgrat la distància, va continuar implicant-se en el futur de Marimurtra. Les notícies arribades de Blanes recollen que Joan Llatas, un depen-

Espai privilegiat

Més de 200.000 plantes de 6.000 espècies d'arreu del món –incloent-hi les 150 espècies en perill d'extinció i ja desaparegudes del seu hàbitat original– s'allotgen al jardí Marimurtra, un espai privilegiat de setze hectàrees on s'alternen les escales, les pèrgoles i els miradors, i on es pot admirar una flora, la majoria exòtica –agrupada en diverses categories: mediterrània, subtropical, temperada...–, que convida el visitant a fer un viatge per tot el món. Tant hi pot trobar arbres subtropicals de grans dimensions com araucàries i ciques, plantes grasses com els cactus –n'hi ha una gran varietat– i espècies del nostre entorn com ara falgueres, xiprers i les plantes aquàtiques que envaeixen els estanys. Avui, 65 anys després de la mort del seu fundador, Marimurtra, que forma part de la Comunitat Internacional de Jardins Botànics, està gestionat per la Fundació Carl Faust i continua mantenint els principis científics que el van inspirar. S'hi estudia com es comporten i es desenvolupen a casa nostra espècies poc conegudes que a la llarga es poden integrar als parcs de pobles i ciutats, i alhora es treballa per conèixer millor com cal actuar davant les que es poden comportar com a invasores i evitar amenaces al medi natural. El jardí, el cognom del qual és Estació Internacional de Biologia Mediterrània, dona cabuda a un important centre de biologia molecular, i té un herbari, un hivernacle, laboratoris i camps experimentals. Però, sobretot, és un goig per als sentits, ja que ens convida a fer una ruta que s'inicia a la portalada dissenyada per Goday, una casa pèrgola ornada amb esgrafiats de tipologia clàssica que ens obre un territori habitat per fonts d'aigua potable, parterres insospitats i, sobretot, miradors sobre el mar, entre els quals destaca el de Linneu, un temple amb vuit columnes dòriques que desprèn hel·lenisme i modernitat. L'11 de juliol del 1995 va ser declarat bé cultural d'interès nacional i va entrar en l'Olimp dels béns més rellevants de Catalunya.

dent administratiu de Faust i Kammann i president del comitè de l'empresa, va aturar el primer cop contra el jardí, però tot i els bons oficis dels seus amics Pius Font i Quer i Josep Cuatrecasas, que van remoure cel i terra perquè el conjunt fos tutelat per la Generalitat o la Universitat Autònoma, es va voler vacunar contra les incerteses i el 23 de març del 1937, a Basilea, davant del notari Ernst Miescher, i d'acord amb la legislació suïssa, sota la reserva de complir els requisits que exigís la llei espanyola, va crear la Fundació Estació Internacional de Biologia Mediterrània. Faust hi va aportar el jardí Marimurtra, la biblioteca i un capital d'entre 110.000 i 115.000 francs suïssos. A canvi, i segons recull Camarasa: "Es reservava de per vida la direcció del jardí i de la fundació, amb el suport d'un consell consultiu format per un representant de cadascuna de les entitats patroneres, amb un president que obligatòriament havia de ser suís i que inicialment va ser Gustav Senn."

La victòria del bàndol *nacional* va portar Faust a tornar a la Selva i, gairebé sense adonar-se'n, es va convertir en mecenes i protector dels seus amics represaliats pels guanyadors de la guerra –homes de confiança com Josep Cuatrecasas, exiliat, i Pius Font i Quer, desposseït de tots els càrrecs i empresonat–, així com d'alguns col·legues residents a la França ocupada. I va apostar per joves interessats per l'ecologia marina i per la limnologia, com Ramon Margalef, que, gràcies al seu suport, va passar de ser un dependent d'assegurances a esdevenir un ecòleg de fama mundial.

Castigat per la política autàrquica del règim i pel bloqueig que els aliats van imposar sobre els béns que tenia a Alemanya, i després d'alguns intents frustrats d'adaptar la seva fundació internacional a les lleis franquistes, el 1951, quan ja tenia 77 anys, Faust va trobar l'ajuda de Font i Quer per crear una nova institució que s'ajustés a les lleis espanyoles del moment. Avui, la Fundació Carl Faust és l'administradora del llegat, en especial del Jardí Botànic Marimurtra - Estació Internacional de Biologia Mediterrània, i la responsable d'actualitzar l'orientació científica i divulgativa d'una república científica que vol perdurar en el temps. ■

1. La família Roviralta als jardins de Santa Clotilde (1930) ■ EMILI MARTÍNEZ I PASSAPERA / ARXIU MUNICIPAL LLORET
2. Obres de construcció dels jardins (1925) ■ E.M.P. / AMLL
3. Foto actual dels jardins ■ RUBÉN GARCIA
4. Clotilde Rocamora ■ ARXIU
5. Rosa Ball·llatinas a Fenals amb can Roviralta al fons ■ E.M.P. / A.M.LL.

fills o els pescadors més grans i amb menys recursos; va promoure les cantines escolars, les revisions mèdiques a les escoles, i cada diada de Reis, una tradició que es va mantenir fins poc abans de la seva mort (1979), repartia joguines entre els vaillets més desfavorits.

Com va publicar la revista *Aires Lloretencs* el 15 de gener del 1934: “La menudalla, acompanyada dels seus respectius mestres... fou traslladada a la finca del Dr. Raül Roviralta.... I no us cregueu que fossin gens pobres els reis del Dr. Roviralta, no, car varen tocar no res menys que tres joguines a cada infant.” Va afavorir l’obreria de Santa Cristina, “la Talia Lloretenca”, va impulsar la festa del llibre i es va guanyar fama de filantrop, una condició que el 1935, en ple Bienni Negre, li va valdre ser nomenat

“L’Estat del Vaticà el va recompensar amb el títol de marquès de Roviralta”

conseller d’Assistència de la Generalitat de Catalunya. L’any 1937, alhora que el govern de Companys protegia Santa Clotilde, des de l’altre costat, el franquista, Roviralta va publicar l’assaig *Los problemas de asistencia social en la Nueva España*, tot un manifest imbuït pel nacionalcatolicisme en què preconitzava incrementar la labor benèfica i la caritat organitzada. Era el camí cap a la salvació i així, reconeixent els mèrits, el 1952, el Vaticà li va atorgar el títol de marquès de Roviralta de Santa Clotilde.

Carles Sánchez Runde, que del 1958 al 1979 va ser el seu secretari particular, va puntualitzar que el marquès va construir el jardí sense plànols ni predisposicions prèvies. I en una entrevista publicada el 1964 a la revista *Tramuntana*, Roviralta assegurava que antiquaris de Londres, Nova York o París estaven interessats a comprar la seva col·lecció de vaixells en miniatura, recordava que les tropes de la República havien ocupat la casa i acabava dient que Santa Clotilde no podia morir mai. El seu escut heràldic porta la divisa “*Robur in fide*” (“La fortalesa està en la fe”). La fe que va fer que en Raül Roviralta complís el seu somni i que Clotilde Rocamora fos la musa inspiradora dels jardins de Lloret. ■

Moments estel·lars de la Costa Brava

El Port de la Selva Refugi d'estiu d'artistes i intel·lectuals

①

PORT DE LA SELVA - 13

Port de Reig

EDIT. LLENSA

Senyors del cul blanc

EFFECTE CRIDA • Als anys vint, un grup d'intel·lectuals barcelonins van descobrir el Port de la Selva i el van convertir en refugi d'estiu. El boca-orella va fer que el poble es convertís ben aviat en un dels destins preferits de la flor i nata de la burgesia catalana. La fascinació per la costa de l'Empordà era compartida pel nucli més brillant d'escriptors, pintors, poetes i periodistes dels anys d'entreguerres.

Miquel Torns
PORT DE LA SELVA

"Terra dura, aquesta, i una mica atapeïda, no pas de pell baldera. L'escorç de les muntanyes es retalla clar com un vidre, sense que l'esborri ni afini la tofa dels pins. L'arbre és aquí un element tan secundari que gairebé no es veu. Les capes d'oliveres i les clapes de vinyes no donen forma a aquestes muntanyes. Hi donen color i en matisen la llum [...]. Per la força del vent, l'aire hi guanya una transparència aguda, i els més imperceptibles matisos del verd i del rosa pugen a flor de terra [...]. La mar regolfa en una anella oberta de muntanyes. Amb elles, el Pirineu s'enfonsa en l'aigua [...]. [El poble és] una llarga filera de cases blanques arran d'aigua, amb l'església que sembla una casa més alta tot just que les altres." Aquestes paraules d'Alexandre Plana, publica-

des l'any 1928 en la revista *D'Ací d'Allà*, reflecteixen el punt de vista d'aquells primers estiuejants que en la tercera dècada del segle passat van escollir el Port de la Selva com a refugi per als mesos més calorosos. Uns anys abans, el 1923, Sagarra ja s'havia desfet en elogis cap a aquesta part de món: "Així com el paisatge del Port de la Selva és l'afinament i el punt dolç de la costa empordanesa, en els seus homes hi ha també l'afinament i el punt dolç de l'empordanès i del mariner."

Més endavant, el mateix Sagarra va escriure: "Quan uns amics meus i jo vàrem descobrir el Port de la Selva, aquest lloc era una meravella inexplorada: només el pintor Padilla sabia el secret del color d'aquestes aigües i d'aquesta pedra; només algun poeta i algun apotecari de Figueres portaven les criatures al Port de la Selva i les mullaven en una platja deserta que desconeixia l'existència de les cassetes de bany."

Venien de la ciutat, de Barcelona, vestits com dandis, amb roba blanca, tal com marcaven els canons de la moda dels llocs d'estiueig. La gent del Port de la Selva se'ls mirava amb curiositat i no va trigar a anomenar-los "culs blancs". L'anècdota la recordava Josep Vicenç Foix, que va fer la seva primera estada al poble amb un altre amic de l'escola, Josep M. Planella. Passant pel costat d'uns pescadors asseguts davant del Cafè de la Marina, van sentir com els anomenaven "culs blancs". Els de ciutat anaven vestits amb pantalons blancs; els pescadors, en canvi, els portaven blaus. Arran del que van sentir, van anar a comprar-se uns pantalons blaus, i amb aquest gest van facilitar l'entrada a les tertúlies.

Cada vegada més intel·lectuals i artistes escollien el Port de la Selva per fugir de la xafogor. I, de tota aquesta barreja de pescadors, pintors, periodistes i poetes, en van

1. 'El violinista celestial' ■ ARXIU EL PUNT
2. Marc Chagall, la dona i la filla, a la platja de Tossa ■ ARXIU EL PUNT
3. Georges Kars, Jean Metzinger, Germaine Labaye, Schülein, Roger Wild, Pere Créixams i Georges Charensol, fotografiats per Dora Maar ■ ARXIU EL PUNT
4. Jules Supervielle i Rafael Benet, en barca a Tossa ■ ARXIU EL PUNT
5. Mosaic d'homenatge al cafè d'en Biel ■ MIQUEL TORNIS

un habitual de les tertúlies del bar d'en Marcus, el cafè d'en Biel o de la pensió Steyer i es va vincular amb artistes i intel·lectuals com Pere Créixams, Rafael Benet, Albert del Castillo, Georges Charensol, Llorenç Artigas. Entre el 1933 i el 1936 es va convertir en un dels residents més actius de la vila, un propagandista immillorable, ja que amb les seves exposicions no tan sols va ajudar a popularitzar-la, sinó que a l'hivern del 1934 va puntualitzar: "A Praga, Tossa ja és tan coneguda com Barcelona, aquest estiu hi ha molta gent que hi vol anar." Fos perquè sentia una estimació especial pel blau o perquè allà hi havia trobat el seu lloc al món, el 1935, juntament amb Rafael Benet, Enric Casanovas i l'ar-

Kars es va suïcidar a Ginebra, Paul Ludwig Landsberg va morir al camp de Sachsenhausen

queòleg Albert del Castillo, amb la connivència de l'alcalde Vicenç Calatayud, va decidir convertir l'antiga casa del Batlle de Sac, que els vells coneixien com cal Governador, un edifici gòtic del segle XIV, que tenia un nivell de ruïna considerable, en museu d'art. El primer de setembre del 1935, amb l'assistència de Duran i Ventosa, Pere Bosch i Gimpera, Joan Subias i Eugeni d'Ors, va obrir les portes. Els fons integrats per les col·leccions arqueològiques del Dr. Melé—descobridor de la vil·la romana—, per la pintura, l'escultura, el dibuix i el gravat contemporanis, encara avui, conformen una de les col·leccions més importants del panorama museístic català.

El 1936, amb l'esclat de la Guerra Civil, Tossa es va veure atrapada per la desesperació. Molts dels artistes i intel·lectuals que s'hi refugiaven van perdre seguretat i convivència i es van dispersar per Europa, amb sorts diverses però tràgiques. En Kars es va suïcidar a Ginebra, Paul Ludwig Landsberg va morir al camp de Sachsenhausen, Madame Zak (Jadwiga Zak, nascuda Kon), a Auschwitz. El paradís blau va passar a negre. El 5 de febrer del 1939 el van ocupar les tropes feixistes i van voler esborrar el passat. No ho van aconseguir. ■

Moments estel·lars de la Costa Brava**Cadaqués** Els anys bons dels fills del notari de Figueres

Lídia i la família Dalí

COMPLEMENTARIS A principis del segle XX, Cadaqués, que havia viscut una època d'esplendor amb la navegació, i amb la morfologia i el paisatge atraient artistes i intel·lectuals, va viure una estranya simbiosi entre una família burgesa, la del notari de Figueres, els Dalí i una peixatera amb deliris, la Lídia, que va inspirar un pintor de nom Salvador que va arribar a conquerir el món.

Pau Lanao
CADAQUÉS

En el seu llibre *Salvador Dalí vist per la seva germana*, Anna Maria Dalí explica que al menjador de la casa d'estiu que la família tenia a Cadaqués hi havia un capellet amb la figura barroca d'una Mare de Déu que: "no sabíem quina Verge era però, quan va venir García Lorca i li va posar una branca de corall vermell a la mà, la vam rebatejar com la Verge del Corall i era la que presidia la casa perduda en una platja de pissarra i marbre". Aixecada a es Llaner, l'habitable sense pretensions jugaria un paper en l'esdevenir d'un poble aïllat per terra, fill del mar i la llicorella que va atraure artistes i intel·lectuals.

A principis de segle, Lídia Noguera i Sabà, filla de pescadors, Baldiri Noguera i Dolors Sabà, vídua d'en Nando, es dedicava a vendre a plaça, era una excel·lent cuinera i

feia de dispesera –seguint les recomanacions de Víctor Rahola, a casa seva, s'hi van hostatjar Picasso i Fernand Olivier, André Derain i Puig i Cadafalch–, es va trobar que la vida li canviava per sempre després que Eugeni d'Ors passés un estiu a la pensió. Ella es va veure atrapada per un capficament continu provocat no tan sols per la fascinació que li havia desvetllat aquell jove dandi, sinó també pel món que d'Ors representava del tot allunyat del seu. Dona d'al·legories i sentències, Lídia va desenvolupar una obsessió que Ramon Sarró va definir com "erotomania paranoica", creant un personatge, en realitat, un caràcter usurpat per la literatura que al llarg de 35 anys va convertir aquella semianalfabeta tenaç, d'una sensibilitat exquisida, en una delirant que va creure que les *Glosses* que l'escriptor publicava a *La Veu de Catalunya* eren una mena de correspondència personal i críptica amb les quals Xènius

l'afalagava cada dia. Fins al punt que es va presentar com la reencarnació de Teresa, la protagonista de *La Ben Plantada*. El frenesí la va portar a aprendre's el llibre de memòria i així, quan anava a vendre a les cases amb possibles, recitava públicament el *Glossari*, despertant l'interès de les famílies benestants com la dels Dalí. El fill, en Salvador, aleshores un artista sense confirmar, va quedar fascinat pels deliris i els somnis d'una peixatera que "tenia l'esperit predisposat a la poesia" i, segons va reflectir a la *Vida secreta*: "Deixant de banda el meu, tenia el cervell paranoic més magnífic que mai he conegut." Com va escriure Anna Maria Dalí, Lídia Noguera, que ha passat a la cosmologia popular com Lídia de Cadaqués: "Normalment parlava amb metàfores. Hi havia cops que deia que ella era la font i en Xènius, l'aigua. Al voltant d'aquest tema explicava les coses més extraordinàries i no era es-

4

2

1. Homenatge al matrimoni Woevodski, als jardins de Cap Roig, el juny del 2010 ■ PERE DURAN
2. El castell, en un concert d'Alejandro Sanz el 2012 ■ JOAN SABATER
3. A la dreta, Nicholas Woevodski i Dorothy Webster, propietaris del castell de Cap Roig ■ EFE
4. Tomba dels Woevodski, als jardins de Cap Roig ■ EL PUNT
5. Els presidents de les quatre diputacions, al castell de Cap Roig, el 1975, amb la propietària de l'indret, Dorothy Webster ■ NARCÍS SANS PRATS

passar a formar part de les rutes internacionals.

El rus blanc no va tenir cap inconvenient a comprar peces i materials d'altres cases per incorporar-les al castell que estava aixecant. Fidel a la idea medievalista i romàntica que imperava, va lliurar 21.000 pessetes de paga i senyal per adquirir la portalada gòtica de Vulpellac. El fracàs de les negociacions amb els Sarriera no el va espantar i se les va enginyar per adossar a la façana principal una porta gòtica del segle XVI que feia joc amb altres elements.

La Guerra Civil va suposar una aturada per a Cap Roig. Novament desterrats, el rus blanc i la seva dona van entrar en una mala ratxa.

El novembre del 1969, el matrimoni va concretar un conveni vitalici amb la Diputació de Girona

Amb la pau de Franco, van recuperar terrenys, però van perdre el nucli social que havien format. La fugida d'amics va anar acompanyada de la falta d'encàrrecs i la reducció d'ingressos. Els dos somiadors ho van passar molt malament veient com s'esquerdava el petit imperi. El 10 de novembre del 1969, el matrimoni va concretar un conveni vitalici amb la Diputació de Girona, encapçalada per Pere Ordis, pel qual Caixa de Girona rebia en donació el castell i el parc de Cap Roig. A canvi, es respectava el dret d'usdefruit dels propietaris i se'ls pagaven uns cinc milions de pessetes anuals per assumir les despeses. Amb aquests diners, es van concentrar a culminar el somni. Després de molts anys amb les obres aturades, Woevodski va acabar les tres quartes parts del castell que quedaven pendents.

Amb la mort del coronel, el 1975, ella es va sentir perduda i desempaçada. Els dos darrers anys de la seva vida, i després d'una caiguda en què es va trencar la cama, va quedar pràcticament impedita, i ningú, excepte el majordom, podia entrar a la seva habitació. Cinc anys després de la mort d'en Nicholas, la Dorothy el va seguir, i van complir el desig de ser enterrats sota una creu ortodoxa i mirant cap a Crimea. ■

1. Madeleine Carroll, amb La Principal de la Bisbal, al Pertús ■ ARXIU EL PUNT AVUI

2. Telegrama de Lord Astley en què deia que no podria assistir a la festa de Calonge, el 1936 ■ ARXIU MUNICIPAL DE CALONGE / EL PUNT AVUI

3. Madeleine Carroll, amb els nens refugiats de la Segona Guerra Mundial ■ ARXIU EL PUNT AVUI

4. Cartell de '39 escalones', de Hitchcock, protagonitzada per la Carroll ■ ARXIU EL PUNT AVUI

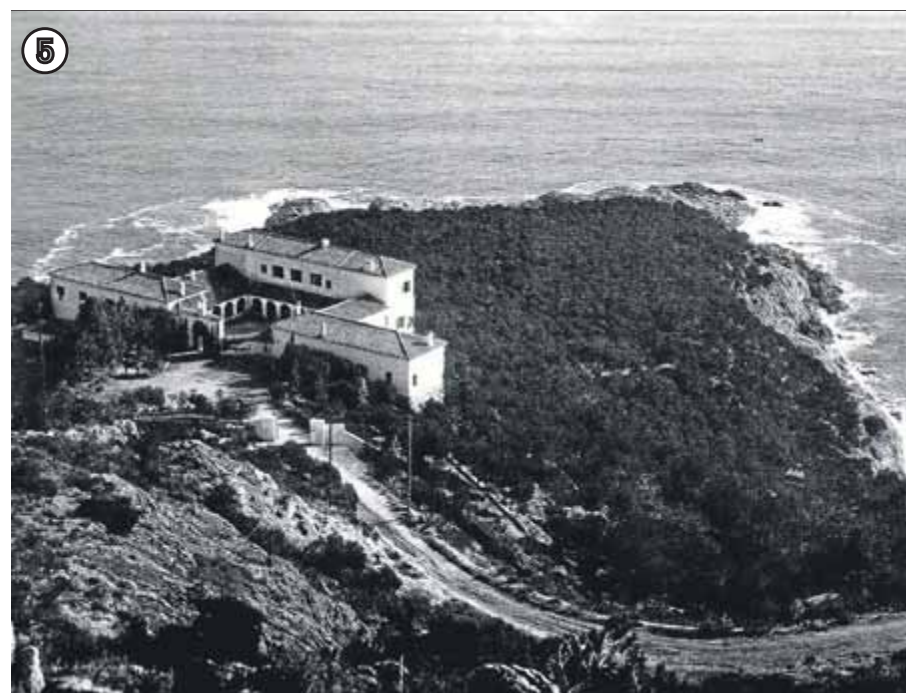
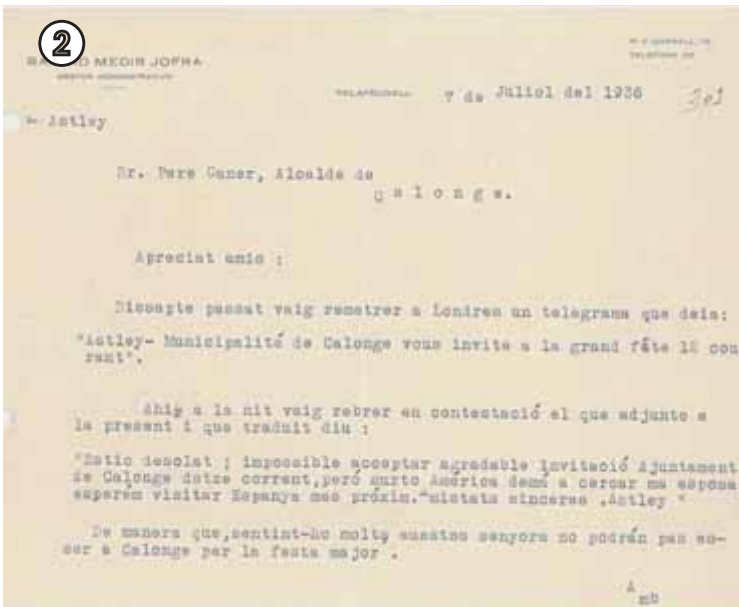
5. La Musclera, casa de Lord Islington, a Tamariu ■ ARXIU EL PUNT AVUI

finançar i potenciar un concurs de pintura ràpida a Palamós; la família de David Baille, de la banca Lazard, emparentada amb els Rothschild; el general Rouard, que va ser ambaixador a Washington i va convidar a venir Lee Bouvier; la princesa de Radziwill, que era la germana de Jacqueline Bouvier, casada amb John Fitzgerald Kennedy, aleshores inquilí de la Casa Blanca i mandatari en cap de la primera potència mundial, que havia decidit que les vacances d'estiu del 1964 la família presidencial les passaria a Treumal.

La Musclera havia passat un procés paral·lel d'ascensió i dava-

Kennedy havia decidit que les vacances d'estiu del 1964 les passaria a Treumal, a Calonge

llada. El 1931, l'havia visitat Lady Clementine Hozier, esposa de Winston Churchill. Després de la guerra, la van llogar a famílies com ara els Badia i els Catà, fins que el 1963 la filla de Lord Islington, Joan Alice Katherine Dickson-Poynder, casada amb Edward Grigg, baró d'Altrincham, la va recuperar. Com si es reproduís el guió del *thriller Ombres acusadores* –que el 1958 s'havia rodat a la propietat–, per tornar a la finca, Lady Altrincham va haver de pledejar amb els Catà; un cop guanyada la causa, però, la casa es va convertir en punt de trobada internacional de polítics, artistes i literats, com ara Al Gore, Iris Murdoch i Hugh Thomas, que hi van fer nit, sense imaginar que avui la mansió estaria en venda; si més no, és el que recullen les pàgines d'una gran immobiliària internacional, que la presenta com a "propietat històrica, una de les més exclusives i famoses". L'assassinat de Dallas va deixar el "castell Madeleine" sense el seu hoste més il·lustre, i la seva amfitriona va caure en l'oblit. El 1987 va morir a Marbella. A la zona de Treumal, tan sols la recorda una urbanització. Però ha guanyat una darrera batalla. Les seves restes han tornat a l'Empordà, a Calonge, el poble que ella tant va estimar. ■

Moments estel·lars de la Costa Brava**Albons / Palamós** El pintor Sert i els prínceps Mdivani

La mala fi d'un príncep

ALTA SOCIETAT • Entre el 1930 i el 1935, el nom del Mas Juny de Palamós sonava en més de cent països del món. Per aquell oasi de confort aixecat davant la platja de Castell, regal del pintor Josep Maria Sert a la seva dona, Roussadana Mdivani, hi van passar els més preeminents diplomàtics, artistes, hereves de grans fortunes i aventurers, fins que la mort d'un príncep va capgirar la història

Carme Vinyoles
ALBONS / PALAMÓS

Dia 1 d'agost del 1935. La tarda d'estiu començava a caure. Martí Baus de cal Boter d'Albons va sentir un fort espetec que el va fer pensar en el motor d'un avió. No s'equivocava del tot. Per la baixada de Tor, un formidable Rolls-Royce model Phantom II Coupé volava a 140 per hora en direcció a la història de l'Empordanet i de la seva gent. Uns cent metres abans d'assolir la Creu, va perdre el control en un gual, va envestir el marge d'una vinya i va topar amb un plàtan que el va catapultar trabucat damunt la pista.

En un moment, es va presentar mig poble. Al cim de la carretera, una dona ensangonada gemegava en estranger. La van dipositar damunt la taula d'una sala de cal Boter i al vespre va ser traslladada a la clínica gironina del doctor Coll. Un grup d'homes intentaven adre-

çar el cotxe i treure'n l'ocupant. De seguida es van adonar que no havia resistit la monumental patada. Quan el jutge Josep Sunyer va aixecar el cadàver, el van dur al cementiri d'Albons damunt d'un carro carregat de palla tirat per un ase. Just en aquell moment, apareixia una bella i desconsolada dona que s'abraçava al jove exànim i maldava per endur-se'l cap a Palamós per revifar-lo. Salvador Dalí, que va firmar els certificats de defunció i de l'autòpsia, va estar al seu costat fins que l'endemà el seguici fúnebre va marxar. Poc després, va començar a arribar-hi la premsa i, en els dies i setmanes següents, la notícia es va escampar arreu del món i va provocar una forta pertorbació en l'alta societat europea i americana. També entre els habitants d'Albons, que van ser interrogats sobre un misteriós maletí ple de joies propietat de la dama ferida, que suposadament es trobava al cotxe accidentat i la desaparició

del qual mai no va ser aclarida.

Quina pàgina de la història s'havia escrit a la Creu, amb aquell viatge estroncat al costat de cal Boter? Qui eren el pilot del Rolls-Royce estavellat i la seva enigmàtica dama, aquella gent rica i moderna que passejava la seva fortuna davant dels nassos d'un país que s'esforçava per alliberar-se en plena Segona República del seu ancestral endarreriment? "Un príncep amb sabates blanques i una baronessa sense calces", va sentenciar la veu popular, i es formava així, entre l'admiració i l'escàndol morbós, la imatge nítida del contrast entre dos mons que vivien d'esquena. Posem noms i cognoms als protagonistes d'una epopeia amb final tràgic:

El "príncep de les sabates blanques" era Alexis Mdivani, nascut el 1908 a Geòrgia i exiliat a París amb la seva família el 1918 després del triomf de la revolució bolxevic. De refinada educació, atractiu i seductor caçador de dots, havia ob-

Moments estel·lars de la Costa Brava**S'Agaró** El món de Josep Ensesa Gubert

①

Un hostel de gran luxe

LUXE Va néixer per una necessitat prosaica. En Josep Ensesa Gubert i en Rafael Masó, les ànimes de s'Agaró, van pensar què podien fer amb dues cases d'una urbanització de luxe i, arran de la impossibilitat de vendre-les, les van unir per transformar-les en un hostel que van anomenar "de la Gavina" i que amb el pas del temps es va convertir en un espai de fama mundial.

Pau Lanao
S'AGARÓ

En una entrevista que Àngel Quintana li va fer per a Presència l'any 1983, Josep Ensesa Montsalvatge, fill de Josep Ensesa Gubert, explicava que l'Hostal de la Gavina va néixer per casualitat. El 1916, el seu avi, Josep Ensesa Pujades, amo d'una farinera, va cobrar un deute amb uns terrenys àrids i plens de pedres situat a la punta d'en Pau, entre Sant Feliu de Guíxols i Platja d'Aro, en els quals tan sols hi havia pins, vinyes i cabres. En un moment com aquell, en què els banys de mar s'anunciaven com una medicina miraculosa, l'avi Ensesa va demanar a Rafael Masó, que havia ampliat i reformat la farinera Montserrat de Girona, que li fes els plànols d'un xalet que volia destinar a residència particular. El fet que l'arquitecte trobés que el terreny presentava algunes complica-

cions va fer que l'empresari adquirís la parcel·la del costat i s'iniciés un procés d'ampliació de la propietat que va ser el germen de la futura urbanització nascuda de l'empena del mateix Masó i Josep Ensesa Gubert, fill de l'anterior, qui el 1924 es va cansar d'anar a estiuar a l'Estartit i, després de demanar una part dels terrenys al seu pare, va aixecar el primer xalet, pintat d'un blanc immaculat que actuava de far per als pescadors, que el van batejar com la Senya Blanca. De la simbiosi entre Masó i Ensesa fill va sorgir una nova ciutat sense nom, més tard anomenada s'Agaró, amb carrers, places, equipaments esportius i socials, que va atreure les classes acomodades catalanes. Però no tot va sortir com estava programat i així es van aprofitar dues cases destinades a la venda que s'havien quedat per vestir sants i reconvertir-les en un petit hostel d'onze habitacions. Els principis poden semblar mo-

destos, però aquell va ser l'inici d'un relat de luxe i poder que ha mantingut el prestigi al llarg de molts anys. Tot i que avui no hi hagi notícies d'estades de grans noms de l'aristocràcia, el cinema, la cultura o les finances com succeïa en temps passats, fins a aquest estiu La Gavina s'ha mantingut com l'únic cinc estrelles gran luxe del Principat, se n'ha obert un altre a Sant Feliu de Guíxols, i salons, restaurants i habitacions poden relatar passions polítiques i humanes, amors, desamors, intrigues i anècdotes personals.

A l'arxiu fotogràfic de l'Ajuntament de Girona hi ha un retrat anònim de l'any 1933 o 1934 que capta la imatge d'un ball celebrat en un dels salons en què les senyores van guarnides amb quimono i els senyors amb esmòking estricte que es remet als relats de Scott Fitzgerald, la despreocupada burgesia que havia trobat entre Sant Pol i sa Conca el recinte inviolable

1. Soldats republicans al coll de Belitres, a Portbou ■ ARXIU EL PUNT
2. Tomba d'Antonio Machado al municipi de Cotlliure ■ ARXIU EL PUNT
3. Cementiri de Portbou. Tomba simbòlica de Walter Benjamin en una ofrena floral del Memorial Democràtic i amb la descoberta de la placa commemorativa amb la darrera carta escrita per Benjamin ■ MANEL LLADÓ
4. Antonio Machado, en una de les fotografies clàssiques del poeta assegut en un cafè ■ ARXIU EL PUNT
5. Walter Benjamin, a la Biblioteca Nacional Francesa l'any 1937, en una fotografia de Gisèle Freund ■ ARXIU EL PUNT

port fet a Marsella i algunes andròmines més. Dotze hores després de la seva arribada a Portbou, el van trobar mort al llit de la seva habitació després de prendre una dosi mortal de morfina. Segons la seva acompanyant, havia escrit una carta a Adorno explicant les seves intencions: "No tinc cap altra opció que posar fi a aquesta situació desesperada. La meua vida acabarà en un poble petit del Pirineu on ningú no em coneix."

Vell, malalt, decebut i amb bronquitis, Antonio Machado va morir a l'habitació de l'hotel Bougon-

Dues persones que van acabar fugint per salvar la vida i que van morir sense res a sobre

Quintana, de Cotlliure, el 22 de febrer del 1939. La seva mare va tancar els ulls tres dies mes tard, pensant que estaven a punt d'arribar a Sevilla. El van enterrar al cementiri de Cotlliure, al panteó d'una família del poble i amb la bandera republicana cobrint el taüt. A l'enterrament va estar acompanyat de la majoria d'exiliats espanyols i d'algunes autoritats republicanes. Pocs dies després, Pau Casals es va traslladar fins a la tomba per interpretar-hi *El cant dels ocells* en honor del poeta. Uns anys mes tard van traslladar les restes i les de la seva mare a l'actual emplaçament.

A Benjamin el van enterrar a Portbou, tot i que mai no s'ha pogut certificar el lloc exacte. Dos cementiris amb el mar al fons i a trenta quilòmetres de distància guarden les restes d'aquestes dues persones il·lustres, que feien que el món fos millor i que hem triat com a representants del drama que van viure milers d'exiliats. Dues persones que van acabar fugint per salvar la vida i que van morir sense res a sobre, a poca distància en l'espai i en el temps l'un de l'altre. La tomba de Cotlliure i el Memorial de Portbou ens recorden aquestes dues històries del drama europeu. Vora el mar, els ocells no hi han deixat mai de cantar.

Moments estel·lars de la Costa Brava**Josep Pla** Icona de la Costa Brava

El refugi de l'escriptor

L'HOMME DE LA BOINA •

Decebut pel camí que prenen les coses just acabada la guerra, Josep Pla, que era del bàndol dels guanyadors, va decidir retirar-se a l'Empordà per dedicar-se a escriure, a reconstruir literàriament un país que feia aigües. Des del mas de Llofriu, lluitant contra la solitud i el fred de l'hivern, es va convertir en una icona i en el gran propagandista d'aquest tros de terra

Miquel Torns
PALAFRUGELL

Hi ha escriptors que van associats a un paisatge. És el cas de Dickens amb Londres, Paul Auster amb Nova York i Cormac McCarthy amb els territoris aspres de la frontera sud dels Estats Units, per citar-ne alguns exemples a cop d'ull. Josep Pla és l'escriptor de la Costa Brava i del rerepaís que l'abraça.

Tot i formar part dels vencedors de la Guerra Civil espanyola —va entrar a Barcelona i a la redacció de *La Vanguardia*, juntament amb Manuel Aznar, l'endemà de l'alliberament de la ciutat—, ben aviat va mostrar la seva incomoditat amb el nou règim i, just abans que Galinsoga ocupés la direcció de *La Vanguardia*, el maig d'aquell mateix any, va decidir engegar-ho tot i retirar-se a l'Empordà per portar una vida dedicada a la feina d'escriure. No es va instal·lar al mas Pla de Llo-

friu, on hi havia fet algunes obres abans de la guerra, ni a Palafrugell, on vivien els seus pares. Va escollir la platja gairebé inhabitada de Fornells, on podia pair més fàcilment el tomb que havia decidit donar a la seva vida professional i el trencament de la relació amb Adi Enberg. En aquesta barraca de pescadors del port de ses Orats, hi va enllestir *Historia de la Segunda República* i va començar a escriure la *Guia de la Costa Brava*, que va publicar Destino l'any següent, en castellà, "per la força de les circumstàncies", com assegura en el pròleg d'edicions posteriors.

Es va incloure en la col·lecció de guies de Destino, en què va participar, entre d'altres, Joan Fuster. Un text amb la vocació de donar consells als que decidissin viatjar per aquest tros de món que ell coneixia de cap a peus. La fascinació de Pla per la costa gironina, especialment la central, és notòria. "Tot el que aquí es diu ho he portat

a dins des de la meva adolescència i la meva primera joventut. Perquè jo soc no solament fill d'aquest tros de país, sinó que, al revés del que sol passar tan sovint, en soc un apassionat."

Ho analitzava tot, des de l'origen del nom fins als límits geogràfics, sense oblidar altres aspectes relacionats amb la vida quotidiana de la zona. Tot plegat, segons escriu, demanant al lector que es prengüés la guia com "un esforç per mantenir els valors de realitat que encara subsisteixen sota aquesta voluminosa multitud humana i aquesta escenografia urbanística".

Reconeix, en el pròleg del 78 —que és el que tinc a mà—, que la Costa Brava ha experimentat una "fantàstica transformació", en alguns casos afortunada i en d'altres no tant i, sense entrar a valorar si és millor o pitjor, creu que "conser-va encara tota la seva gran bellesa, el seu incentiu i la seva fascinació intactes". Tot i això, admet: "Hau-

1. Ava Gardner a la platja de Tossa ■ M. FÀBREGAS/ARXIU EL PUNT
2. Frank Sinatra, A. Garner i uns amics a Tossa ■ M. FÀBREGAS/ARXIU EL PUNT
3. Imatge de la placeta A. Garner ■ LLUÍS SERRAT
4. Cartell de la pel·lícula ■
5. A la plaça de toros de Girona ■ FONS MARTÍ MASSAFONT/ CRDI

va ser de curta volada i la crítica no va pas destacar per la seva benevolència. Va ser a mitjan anys setanta, arran de la seva exhibició a París en un festival cinematogràfic i la seva posterior reposició comercial que *Pandora* va començar a formar part dels clàssics del cinema i el seu director Albert Lewin, que durant molts anys havia estat oblidat, passà a formar part de la iconografia cinematogràfica. El pas dels anys han fet justícia tant a la pel·lícula com al seu màxim responsable.

Pandora y el holandés errante conjuga hàbilment aquestes dues llegendes i les situa a Puerto Esperanza (nom amb mes regust caribeny que mediterrani), un imaginari indret de la costa mediterrània espanyola. Allà hi viuen un grup d'anglosaxons esnobs, carregats de diners, aficionats a l'ar-

El pas dels anys han fet justícia tant a la pel·lícula com al seu màxim responsable

queologia, les curses i a les festes. Tots estan enamorats de Pandora, una dona de bellesa pertorbadora i de caràcter destructor disposada a exercir el seu poder sobre els homes. L'arribada d'un holandès en un veler, Hendrik van der Zee (James Mason) precipita la història cap al drama romàntic. El folklorisme espanyol que hi apareix és més aviat residual: hi ha toros, flamenc i guàrdies civils, però són en unes poques escenes per donar-hi un to exòtic. El torero, Juan Montalvo (Mario Cabré), és un secundari, una espoleta que desencadena l'acció. Els paisatges de Tossa són espectaculars, però són un simple tel·ló de fons.

Tot i així, aquell abril del 1950 va deixar una forta petja a la població. El 2001, amb motiu del cinquantè aniversari del rodatge, l'Ajuntament va crear una ruta turística pels escenaris on es va rodar el film i al novembre de l'any passat van celebrar el 65 aniversari amb dues exposicions, una de centrada en el rodatge de la pel·lícula amb imatges de Manel Fàbregas que, amb la càmera Leika, el va seguir fil per randa, i una altra, amb imatges de l'agència Efe, dedicada als personatges de més glamour que al llarg dels anys han passejat per aquest racó del litoral. ■

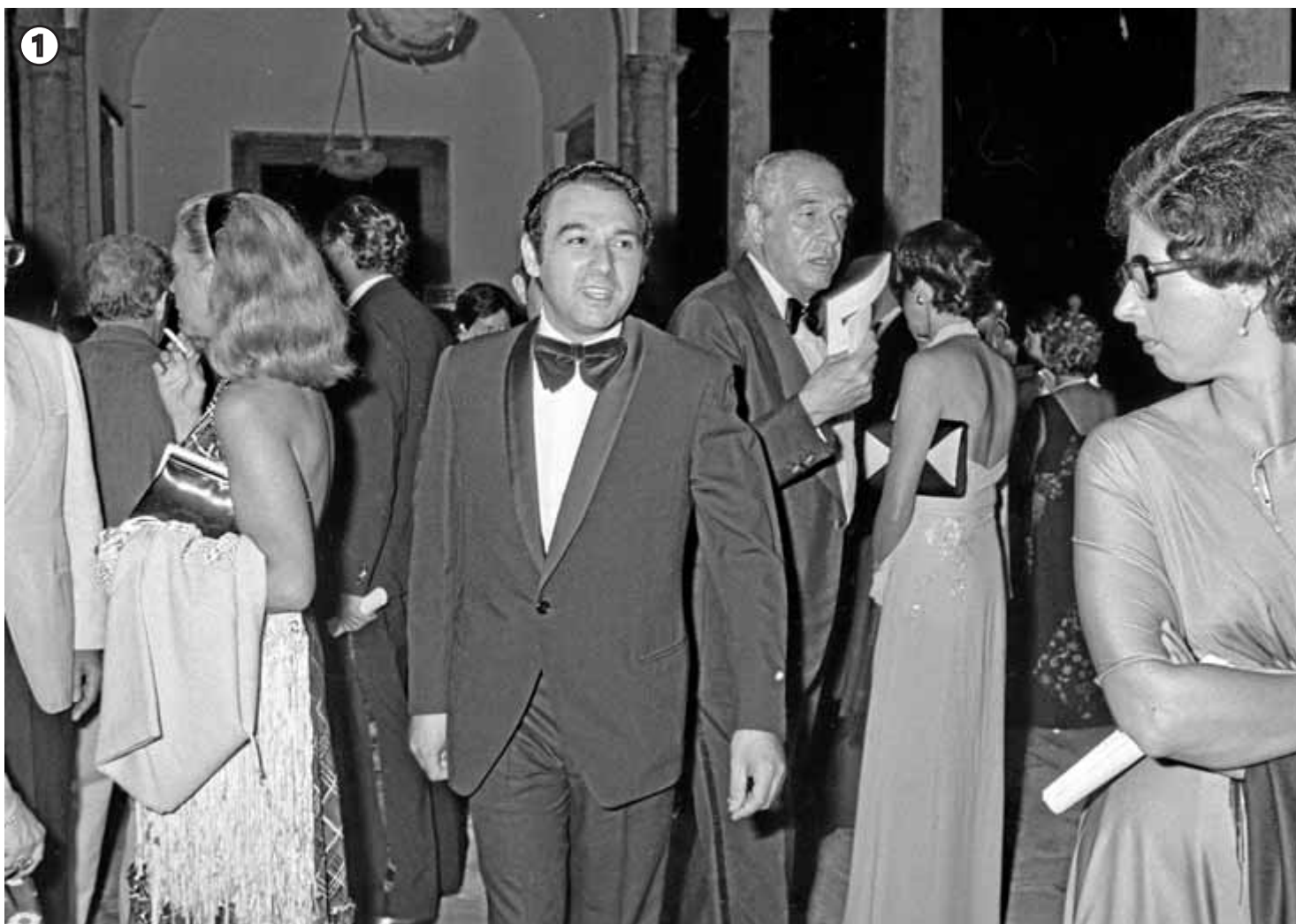
1. Dalí amb uns amics en un carrer de Cadaqués, el 1967 ■ NARCÍS SANS / CRDI
2. Marcel Duchamp ■ ARXIU EL PUNT
3. Man Ray, autoretrat amb càmera ■ ARXIU EL PUNT
4. Antoni Pitxot. Cartell del XIII Festival Internacional de Música de Cadaqués. ■ DESCONEGUT / EL PUNT CRDI
5. Joan Ponç a Cadaqués ■ ARXIU EL PUNT

dels seixanta es va obrir la galeria Cap de Creus gràcies a l'escriptor Lluís Romero, el fotògraf Francesc Català Roca, l'arquitecte Sixte Illescas i l'artista Tharrats. Aquella pot ser considerada la primera exposició pública de pintura, i la galeria va precedir l'obertura d'altres espais d'art que han aportat coneixement i prestigi internacional. S'han donat experiències com la galeria Cadaqués, impulsada per l'arquitecte Lanfranco Bombelli, que es va convertir en una de les més influents de Catalunya. La història és sensible. Quan a principis dels anys seixanta Lanfranco Bombelli i el seu company Peter Harnden van arribar a Cadaqués i es van relacionar amb l'entorn de Duchamp van provocar un efecte crida de molts amics seus artistes i intel·lectuals. La mort de Harden

“A Cadaqués es va viure una efervescència artística marcada per l'avantguarda”

i el fet que no estigués batejat, la qual cosa feia que no pogués ser enterrat a la part catòlica del cementeri de Portlligat, sinó que havia d'anar a la part dels estrangers i no creients, que estava en ruïnes, va fer que Bombelli demanés ajuda als seus amics artistes per muntar una exposició, fer una subhasta i recaptar fons per poder finançar les obres. L'èxit va ser tan gran que la galeria, una antiga fàbrica de salar, oberta el 27 de juliol de 1973 provisionalment, es va mantenir vint-i-cinc temporades, s'hi van fer 145 exposicions de 114 creadors, va participar a Arco o a la FIAC de París. Nom amb reputació en els ambients culturals, contraculturals i integrats, Cadaqués ha vist com les nits d'amor i flors que hi va portar un moviment *hippy* que tenia el quarter general a la casa, avui derruïda, de l'illa de Portlligat, o les vetllades interminables a la platja i el passeig, s'han transformat i el turisme ha canviat l'ànima d'un indret inexpugnable –la carretera continua sent dolenta– que va seduir grans noms de l'art. La casa de Dalí a Portlligat, és un museu, Duchamp hi té una plaça, els artistes perseveren, algunes galeries funcionen. Són les brases del foc d'un temps passat. ■

1. XX Festival de Música de s'Agaró als jardins de l'hostal La Gavina. Públic assistent a l'acte ■ NARCÍS SANS / CRDI
2. Concert de Paco de Lucía al Festival Jardins de Cap Roig el 2005 ■ PERE DURAN
3. Montserrat Caballé. Festival de música de Cadaqués ■ DESCONEGUT / EL PUNT.
4. Josep Carreras, la reina Sofia i Lady Di. Peralada ■ DESCONEGUT.CRDI / EL PUNT
5. Una classe de música de cambra amb el professor Roger Best ■ DESCONEGUT / EL PUNT / CRDI

dy Diana Spencer, més coneguda com Diana de Gal·les, van assistir a un concert que va oferir Josep Carreras a la plaça del poble. Especialitzat en òpera i produccions pròpies –per exemple allà es va representar des d'*El Barbero de Sevilla* a *La Bohème*, *El rapte del Serrallo* o *Marina*–, ha trobat una dura competència en el festival que s'organitza al jardí de l'antic castell dels Woevodsky, a Cap Roig. Es va iniciar a l'any 2000 com una convocatòria per als amants del jazz, però gràcies al finançament, primer de Caixa Girona i, després de l'absorció, de la Caixa de Pensions reconvertida en Caixabank, sobre els penya-segats de Calella, voltats

La Senya Blanca ha tancat. La Porta Ferrada continua i ha complert cinquanta-cinc anys

d'una natura ufanosa i una vegetació original, hi han actuat els millors grups i veus, des d'Elton John fins a Barbara Hendricks, passant per Alejandro Sanz o Paco de Lucía.

No podem oblidar ni el Portalblau, segons definició pròpia, un festival de música i arts de la Mediterrània de l'Escala-Empúries, iniciat el 2008, any de la commemoració del centenari de l'inici de les excavacions, que forma part del projecte Ariadna – Xarxa Euromediterrània de cultura i patrimoni, amb altres vuit festivals d'Itàlia, Grècia i el Marroc; ni el Sons del Món, que volta l'Empordà: Roses, Castelló d'Empúries, Empuriabrava, Cantallops, Mollet de Peralada, Cadaqués, Vilajuïga o Rabós, demostrant que la música no tan sols aplaca les feres sinó que fa moure els estímulants. Tot i que alguns experts asseguruen que l'oferta està saturada, les xifres canten i a les nits de xafogor a la costa es poden sentir interpretacions de Bach o Mozart i també *reggae*, rock o flamenc. Han guanyat els de baix, la Senya Blanca ja no assenyala la lluna, ha tancat. Els concerts s'han traslladat a s'Agaró. Cinquanta-cinc anys després, la Porta Ferrada i Cadaqués continuen. Fernández Cid s'estiraria els cabells. ■

Moments estel·lars de la Costa Brava**S'Agaró / Begur** Orson Welles, Elisabeth Taylor

Hollywood a la costa

VANITATS Ens hem deixat la paraula 'fira' perquè aquesta no és una novel·la com la que va escriure Thackeray; l'arribada d'estrelles rutilants de cinema com Elisabeth Taylor o Orson Welles va revolucionar una costa que s'estava obrint al turisme i es va trobar protagonitzant pel·lícules inquietants en les quals es barrejaven l'homosexualitat, la por de la bogeria i el canibalisme.

Pau Lanao
S'AGARÓ / BEGUR

Hi va haver un moment que alguns joves de Begur van ser caníbals. I no parlem del paleolític, ni del neolític, sinó de cinquanta-vuit anys enrere, quan al castell del poble persones com Jordi Tormo, que aleshores tenia 21 anys, van devorar el desgraciat Sebastian en l'escena final de *Suddenly, last summer* (*De cop el darrer estiu*), la superproducció hollywoodiana que va convertir la pujada del Castell o el carrer de la Vera en un poble infernal rebatejat com Cabeza de Lobo. La notícia no hauria tingut transcendència si els personatges del drama escrit per Tennessee Williams i dirigit per Joseph L. Mankiewicz no haguessin estat personificats per estrelles rutilants del Hollywood daurat. Elisabeth Taylor era Catherine Holly, cosina de l'infel·lix Sebastian, fill de Miss Violet Vena-

ble, encarnada per Katharine Hepburn, la qual havia encarregat al doctor Cukrowicz, o sigui Montgomery Clift, que li fes una lobotomia que esborrés, per sempre, del cap de la noia els malsons provocats per les tendències homosexuals que van portar a la mort violenta al seu cosí. En un moment en què el règim franquista estava en plena estratègia d'obertura i als productors estrangers els donava moltes facilitats administratives i fins i tot oferia extres gratis als directors de cinema, aquella Espanya tancada, missaire i falangista es va veure sotragada per l'arribada d'unes estrelles que es mostraven allunyades d'una realitat miserable i s'havien habituat als hotels de luxe, en aquest cas La Gavina, més tard Cap sa Sal, que uns anys abans ja havien acollit altres noms de la faràndula i esdevingut escenari d'obres com la que va dirigir Orson Welles el 1954 quan hi va rodar *Mr. Arkadin*.

El geni que havia fet tremolar el món amb una guerra alienígena i havia sotragat la indústria cinematogràfica amb *Citizen Kane*, es va cansar dels entrebancs posats pels productors americans i per poder tirar nous projectes endavant va emigrar a Europa. Segons explicava Perico Vidal a les memòries –va ser un dels grans ajudants de direcció de Hollywood–, un any va trobar Orson Welles a Canes, es van fer amics i una nit el director li va fer una proposició: "Vull rodar *Mr. Arkadin*, vols ser el meu assistent?" "No conec la tècnica", li va contestar en Vidal. "És molt fàcil –li va replicar Welles–, si ets estúpid tardes quinze minuts per aprendre-la, si ets normal, 10."

El 1954 Welles i Vidal van convertir l'hostal d'Ensesa en un dels escenaris principals d'aquesta faula sobre el poder i les relacions humanes donant un paper protagonista tant als salons, els patis i les arcades, com a la llotja de la Senya

1. Begur. 50 anys de la fundació del Club de Futbol Begur (CF Begur). Homenatge a Carmen Amaya, abans de fer el xut. La 'bailaora' apareix entre el president del moment, el doctor Francisco García, i el delegat, Josep Lofra (camisa blanca) ■ ARXIU EL PUNT AVUI
2. Enterrament a Begur de Carmen Amaya ■ JOSEP CARRERAS / ARXIU EL PUNT AVUI
3. Barri del Somorrostro ■ XAVIER VALLORY / TV3 / ARXIU EL PUNT AVUI
4. Carmen Amaya, ballant sardanes a Palafrugell ■ ARXIU EL PUNT AVUI
5. Cartell promocional de Carmen Amaya ■ ARXIU EL PUNT AVUI

Madrid. Dona de força i caràcter rebatejada la Capitana, el seu ball la va portar a triomfar arreu de l'Estat. El 1935 va actuar al Teatre de la Zarzuela de Madrid amb Concha Piquer i va fer la primera incursió al cinema, *La hija de Juan Simón*, i un any més tard, *María de la O*. A l'any 1936, el cop militar va agafar els Amaya actuant a Valladolid. Ells van voler fugir a Lisboa, però l'arribada a Portugal va ser esperpèntica, ja que la policia va confondre la *troupe* gitana amb els assassins d'Onésimo Redondo, i els va empresonar. Aclarit el pro-

“Dona de força i caràcter, rebatejada la Capitana, va triomfar arreu del món”

blema, es van embarcar cap a Buenos Aires. Va ser l'inici de la carrera internacional d'una dona que va triomfar a Amèrica –des de l'Argentina fins als Estats Units– i Europa. La seva figura petita i fràgil va enamorar grans noms de la intel·lectualitat i l'espectacle. El president dels Estats Units, Franklin D. Roosevelt, va posar el seu avió a la seva disposició per convidar-la a una vetllada a la Casa Blanca, va ser portada de la revista *Life*, va actuar a Sud-àfrica i a l'Orient Mitjà. El desembre del 1947 va tornar a Espanya. Era una estrella mundial, depreciada per les autoritats. Carmen es va mantenir fidel a la família fins que Juan Antonio Agüero, un noi de casa bona de Santander que enganyava el pare dient que anava a Madrid a estudiar arquitectura quan, en realitat, assistia a classes de guitarra amb Andrés Segovia, li va proposar casar-se. Ho van fer el 19 d'octubre del 1959, a l'església de Santa Madrona. Un paio *senyorito* es va unir amb una reina gitana. Un tàndem indestructible, una història d'amor intensa aixecada sobre la guitarra i el flamenc. En el darrer alè, a Begur, a l'habitació trista on hi havia la seva mare i altres membres de la família, les últimes paraules de Carmen van ser “Juan, Juan”. ■

1. Recreació d'una imatge de Truman Capote de l'època que va viure a la Costa Brava ■ BINTA JADAMA DIBBA
2. Josep Colomer i Anna Maria Kammüller, de l'hotel Trias de Palamós ■ MANEL LLADÓ
3. Taverna Maria de Cadaqués, fotografiada el 1959 ■ COL·LECCIÓ RESTAURANT MARIA DE CADAQUÉS. SAMP
4. Margarida Vidal i el seu fill Emili Pérez, entre altres parents ■ ARXIU FAMILIAR
5. Front marítim de Palamós des de la platja Gran, any 1963 ■ GUIDO DEPOORTER. MUSEU DE LA PESCA

ria Samsó i s'anava a prendre a l'hotel Trias, buscant *refugi* de confiança. De la il·lusió per un cistell de vímet i la fascinació pel ball de la sardana al desesper per la mort de la seva amiga Marilyn Monroe.

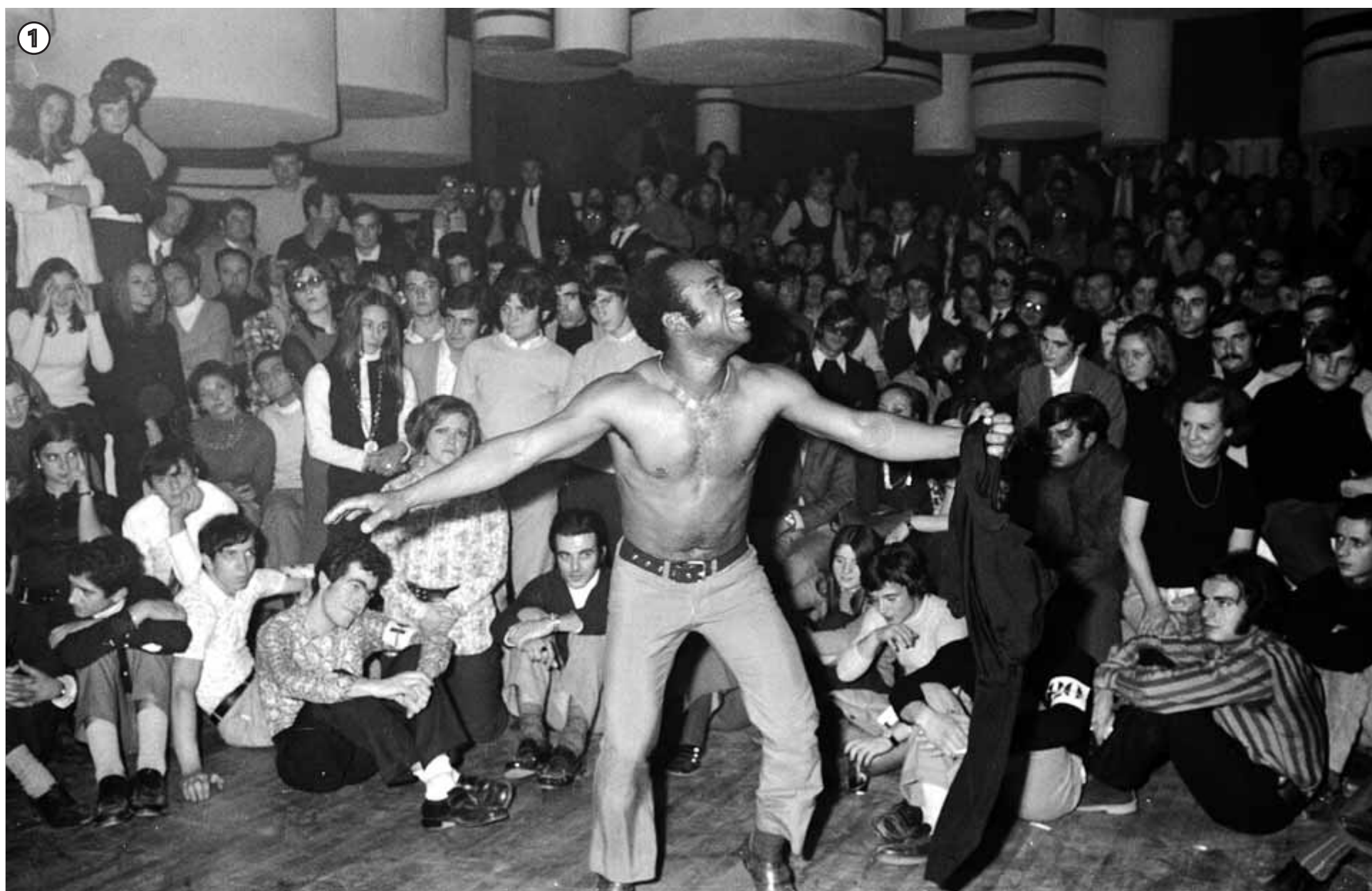
No ens oblidem, però, de la visita de la Nelle, la seva amiga d'infància que el continuava ajudant en la investigació i que el 1962 es va deixar a la tintoreria de Palamós uns vestits de color blanc que Capote va regalar a Carme Viu, majordoma de Robert Ruark. Ja és hora de desvelar que el pare de la Nelle no era ex-

Estrafolari. Als veïns els cridava l'atenció la seva forma de vestir, les seves mascotes i la seva veu

actament Atticus Finch, sinó Amasa Coleman Lee, advocat de causes justes que havia inspirat aquest personatge a la seva cèlebre filla que es deia Nelle Harper Lee i era autora de la novel·la *Matar un rossinyol*. Amb el temps Nelle i Truman es distanciaren, ella portaria una vida molt discreta i ell, més desenfrenada que mai després de l'èxit de *A sang freda*. "Soc alcohòlic, soc drogoaddicte, soc homosexual, soc un geni", són les seves paraules. Va morir el 1984, a Los Angeles, pràcticament sol. La intel·lectualitat burgesa li havia girat l'esquena i ell la deixà ben retratada a *Pregàries ateses*. No entenia per què s'enfadaven: "Qui us pensàveu que teníeu entre vosaltres, un bufó de palau? Doncs teníeu un escriptor."

El setembre del 2016 es van subhastar les seves centres i els propietaris van declarar que el portarien al cine i a tota mena d'actes "com a ell li hauria agradat". Deixem que parli Dill, el fantasiós nen de *Matar un rossinyol* inspirat en Truman Capote: "Quan sigui gran em penso que seré un pallaso. Entraré en un circ i riuré fins a tornar-me boig. És a la inversa, Dill —va advertir en Jem—, els pallasos són homes tristos, és la gent la que es riu d'ells. Bé, doncs jo seré un pallaso d'una mena nova: em plantaré a la meitat de la pista i em riuré de la gent." ■

Moments estel·lars de la Costa Brava**Castell-Platja d'Aro** Les discoteques i la festa

Platja d'or i oblit

DIVERSIÓ Platja d'Aro, que era un enclavament agrícola, va néixer i créixer com a empori turístic. En la mesura que s'aixecaven hotels i s'obrien galeries comercials i botigues van arribar grans centres de lleure, discoteques amb noms mítics com ara Tiffany's, Maddox, Paladium, Pachà i Malibú, encara està oberta, que van convertir l'antiga ribera semiverge en un punt d'atracció internacional

Pau Lanao
CASTELL- PLATJA D'ARO

El 1950, Fanals d'Aro vivia de la pagesia, el bosc i la ramaderia i pertanyia al municipi de Castell d'Aro. Hi havia 50 cases i 192 habitants. La platja llarga i la pineda que cobria la franja litoral a la desembocadura del Ridaura havien cridat l'atenció d'alguns petits burgesos de Llagostera o Cassà de la Selva que s'hi havien construït torres modestes. El 1928, s'hi va obrir l'hotel Costa Brava i l'indret va continuar essent un paratge mig dessolat fins que la millora de les comunicacions i la situació estratègica —era la cruïlla que unia Sant Feliu de Guíxols amb Palamós i la carretera de Girona— van anar transformant el que era un erm en un empori turístic que el 1962 va comportar el canvi de nom i capitalitat del municipi i així Fanals d'Aro va esdevenir Platja d'Aro i allà hi van situar

l'ajuntament, que fins aquell moment havia estat a Castell. Convertit en un reclam per a les incipients classes mitjanes que l'any 1964 havien descobert la platja gràcies a una molt acurada campanya publicitària que amb el nom "l'amor se cita a Platja d'Aro" convidava a passar una setmana de vacances a 25 parelles que celebraven les noces de plata i 25 més que estaven en lluna de mel, l'increment de capacitat d'acolliment turístic va créixer exponencialment i juntament amb els hotels, les botigues i les galeries comercials van arribar les sales de diversió i festa, que van crear una mitologia que es va estendre arreu d'Europa. En el seu llibre *Nit d'Aro*, Xavier Castellón recull la transformació de l'espai semiverge en un empori de nits gloriuses en què noms com ara Tiffany's, Paladium, Maddox i Pachà van marcar el ritme de generacions.

L'any 1974, el que això signa

treballava d'ajudant de cambrer a Can Ramiro, bar propietat de Ramir Pons i un dels centres de trobada nocturna i diürna —els altres eren el Montbar o el Llevant—, però no es tracta d'escriure biografia sinó de puntualitzar que, quan acabaven el torn, normalment a la una o les dues de la matinada hi havia una llei no escrita per la qual els porters de les sales de festa et deixaven entrar de franc, la qual cosa em va permetre assistir a concerts avui impossibles de Serrat, Julio Iglesias, Charles Aznavour, Johnny Hallyday, Sylvie Vartan i molts altres que alimentaven una nit interminable d'alcohol i diversió que et feia rodar per les diferents pistes sense deixar-te agafar son.

Tot havia començat uns anys enrere, quan l'arribada dels primers turistes va comportar l'obertura de locals que volien complaure una clientela diversa. Intentant mantenir l'esperit elitista de la veïna s'Agaró, el 1957, Josep Tarrés,

1. El Baró Thyssen i Carmen Cervera, en un festival de música ■ ARXIU EL PUNT CRDI

2. La baronessa Thyssen presentant la seva col·lecció a Sant Feliu de Guíxols el 2017 ■ LLUÍS SERRAT

3. Sortint a navegar, el 1993 ■ LLUÍS ROMERO / CRDI

4. Pàgina de la revista 'Lecturas' del 1961 en què s'informa de la seva proclamació coma 'miss' Espanya ■ ARXIU EL PUNT

5. Mas Mañanas, la casa que es va fer amb Lex Baxter, l'any 1986 ■ ENRIC ESTARLI/ EL PUNT /CRDI

les. A l'any 1988 va ser nomenada Sirena de la Costa Brava. En el discurs d'acceptació del guardó, va reconèixer que s'avorria, que l'ambient que es respirava no tenia res a veure amb els temps viscuts amb Lex Barker, quan hi havia gent de més categoria i molta diversió, però malgrat aquestes dures paraules, el vincle entre Sant Feliu i *Tita* va créixer i en la mesura que negociava que la gran col·lecció d'art es quedés a l'Estat espanyol, finalment el gros se'n va anar a Madrid, al remodelat palau de Villahermosa, va maniobrar perquè una part del llegat restés en territori ganxo. Primer, van ser petites quantitats

En la mort del baró Thyssen, en el llibre de condolences hi van signar més de dues mil persones

destinades a la reconstrucció del Monestir, més tard, la cessió d'obra per a exposicions temporals. Se li va atorgar la màxima distinció de la ciutat, la Porta Ferrada d'Or, i va contestar amb una declaració d'amor: "si no pogués venir tot sovint a Sant Feliu a passar unes dies, tant a l'estiu com a l'hivern, crec que em moriria de pena", marcant un full de ruta i arrelament que va viure la jornada més tràgica el 27 d'abril del 2002, quan Heinrich Thyssen va morir a Mas Mañanas. La primera missa funeral es va celebrar a la capella de Sant Elm. En el llibre de condolences hi van signar més de dues mil persones. Tot i l'absència del marit, *Tita*, que havia tornat a ser mare (subrogada) de dues bessones, va continuar decidida a fer un museu de pintura catalana a Sant Feliu. Calia trobar l'espai per mostrar-hi la col·lecció i aquesta sí que va ser una aventura complicada. Després de quinze anys de negociacions amb les institucions –primer es va parlar de l'antic hospital, després, de Can Serra– el destí final serà el monestir. Quan va arribar amb en Lex Barker, li deien la Tazana, avui és la respectada Carmen Thyssen. Ha fixat la residència a Andorra, però manté l'àncora tirada en terra de ganxons. ■

Moments estel·lars de la Costa Brava**Llofri** En Pitu i el suquet

La gent “guapa”

CONCENTRACIÓ DE PODER En les últimes dècades del segle XX, la Costa Brava va aplegar gran quantitat de personatges destacats en el pla polític, l'econòmic, l'artístic i el que fos, que li donaven una pàtina de glamur. Gent que es veia i es deixava veure. Un dels actes més representatius era el suquet que Pere Portabella organitzava al seu mas. Ara l'ha tornat a arrencar, adaptant-lo als nous aires

Miquel Torns
PALAFRUGELL

Al'inici de la dècada dels setanta, qualsevol alienígena que sobrevolés el país amb el seu plateret podia arribar a la conclusió que la Costa Brava era el centre de la galàxia o, com a mínim, el melic de la “pell de brau”. Els ministres del govern espanyol alternaven les estades a la costa gironina amb els líders d'una oposició encara clandestina, amb un peu a la llum i l'altre a l'ombra. Fernández de la Mora tenia casa a Tossa; García-Ramal, membre destacat de la Falange catalana i que presumia de ministre de relacions sindicals en el govern de Carrero Blanco, en tenia a Castell d'Aro.

Rodríguez de Miguel, ministre de l'últim govern franquista, estiujava a Platja d'Aro, mentre que Joaquín Ruiz-Giménez, fundador de Cuadernos para el Diálogo i home clau en la pretransició, passava

els mesos de calor a Calonge. Més endavant Suárez trobaria una mica de pau a Begur, el general Gutiérrez Mellado a Cadaqués i fins i tot Santiago Carrillo, el dimoni per a mig país, es deixaria caure per Llofri.

De l'altra banda dels Pirineus, l'estrella d'aquells estius era sens dubte el ministre luxemburguès i estel rutilant de la Comissió Europea, de la qual seria president, Gaston Thorn, amb casa a Santa Cristina d'Aro, no gaire lluny de la que un temps abans, el 1971, havia comprat Joan Antoni Samaranch, personatge amb una progressió imparable. A prop seu, Aziz Sedki, vice-primer ministre egipci, hi donava un toc d'exotisme. Lord Shellwyn Lloyd, excanceller britànic, i Chichester-Clark, *premier* d'Irlanda del Nord, s'anaven tornant en la mateixa habitació de la Gaviña. Raymond Barre, un bon economista que entre el 1976 i el 1981 seria el primer ministre francès,

passejava per Palamós mentre Edgar Faure, ministre en diverses ocasions al país veí de més al nord, descansava al cap sa Sal. Aquí ens fem ressò dels noms que hem pogut picotejar d'aquí i d'allà, però la llista és enorme.

Els periodistes catalans tenien la seva festa major particular a Llofri, en el suquet que organitzava Pere Portabella, tot i que durant anys no es podien quedar a sopar excepte els tres o quatre escollits. El cineasta, militant antifranquista i fill del president de Danone, reunia la flor i nata de la política, l'economia, les arts i el *dolce far niente* del país i de més enllà. Allà hi trobàvem la carnassa necessària per omplir planes i més planes en una època de l'any més aviat curta de notícies.

“Això va sortir d'una iniciativa absolutament privada meua –assegurava Pere Portabella en una entrevista– en un moment en què no hi havia mitjans de comunicació ni

Moments estel·lars de la Costa Brava

Sant Feliu de Guíxols John i Patricia Langdon-Davies

L'anglès de cor català

REPORTER • John Langdon-Davies era solidari i curiós. Desconegut i amant del Pirineu, aquest periodista nascut a Zululàndia (Sud-àfrica) que va créixer al Regne Unit, pacifista i cosmopolita, va ser un dels millors informadors de la Guerra Civil espanyola, un fervent defensor de la República i un amant de Catalunya, una terra que va estimar i va entendre.

Carme Vinyoles / Pau Lanao
SANT FELIU DE GUÍXOLS

Si no hagués estat per la persistència d'un investigador, en Miquel Berga, segurament avui a Catalunya John Eric Langdon-Davies es mantindria en l'anonimat, desconegut tant pels cercles il·lustrats com pels populars i s'hauria perdut una biografia intensa, que va començar el 18 de març del 1897 a Eshowe, capital de Zululàndia (Sud-àfrica), on va néixer. Era fill d'un predicador i pedagog que, acompanyat de la seva esposa, Ethel Brown, i impulsat per l'esperit solidari i la fe religiosa, va deixar Londres per fundar la primera escola pública del país d'acollida. Quan John tenia tres anys va morir el pare i el fet va marcar la vida polifacètica d'un curiós amb vocació de periodista que va convertir els seus articles en un tractat sobre la condició humana i es va mostrar solidari amb un po-

ble, el català, que va anar descobrint i estimant fins al punt que, tot i la derrota republicana, una causa justa que va defensar, va decidir tornar a la Costa Brava i convertir Casa Rovira, una vella mansió noucentista de Sant Feliu de Guíxols, en residència permanent.

Militant de la no-violència, cosa que li va comportar complicacions, quan va tornar a la metròpoli, sobretot a Yardley Court, l'escola preparatòria de Tonbridge (Kent), va aconseguir una beca a Oxford. Els dies de la Primera Guerra Mundial es va mostrar contrari a anar al front a defensar el King and Country, i per això el van tancar a la presó i va perdre l'ajuda de la universitat. Casat la primera vegada amb Constance Rina Connie, autor d'un llibre, *Militarism in Education*, en què va plasmar les idees pacifistes, viatger a Irlanda, on es va posar en contacte amb intel·lectuals independentistes, el 1921, "fugint de la civilització de

les màquines", va arribar al Pirineu i es va instal·lar a Ripoll. Allà va rebre el suport d'alguns poetes i escriptors de la terra i va trenar una molt íntima coneixença amb Ramon Casanova i Darné, hereu de la Farga Casanova, que el va ajudar a descobrir la muntanya i el va introduir en cercles on va trobar amistats perdurables com ara Josep Maria López-Picó, Tomàs Garcés i Marià Manent, membres actius d'Acció Catalana que el van ajudar a entendre la problemàtica d'un país que lentament l'anava fascinant i pel qual va lluitar per la seva emancipació.

La relació entre l'escriptor i Catalunya mai més es va trencar. Va tornar a Anglaterra, on es va presentar com a candidat del Partit Laborista; va viatjar als Estats Units el 1923 com a periodista del *Daily News*; va cobrir el cop de Primo de Rivera, i la primavera del 1926 es va instal·lar per primera vegada a Sant Feliu de Guíxols, on

Moments estel·lars de la Costa Brava**Empuriabrava i els 'tres tenors' de la gran transformació**

El mar a la porta de casa

EL GRAN 'PELOTAZO' • Un marquès i un parell d'empresaris gironins van aconseguir, amb el vistiplau de les autoritats de l'època, tirar endavant el projecte de transformació més gran que s'ha fet mai a la Costa Brava, convertint uns terrenys d'aiguamolls que no volia ningú i que més tard esdevindrien parc natural, en la marina residencial més gran d'Europa

Miquel Torns
CASTELLÓ D'EMPÚRIES

La Tourist Trophy era considerada la Meca del motociclisme i qualsevol pilot que aspirés a alguna cosa hi havia de participar almenys una vegada a la vida. Antonio de Moxó i Güell va córrer la cursa de l'illa de Man l'any 1933, amb una Rudge de 250 cc. El segon marquès de Sant Mori va ser un dels pioners del motociclisme català. Va participar en competicions nacionals i internacionals sempre com a amateur i sempre amb la seva Rudge. Va guanyar el campionat d'Espanya de 250 cc, el raid de Bilbao, el campionat d'Espanya al circuit de Montjuïc i el Gran Premi Volta a Catalunya del RACC (1934). Antonio de Moxó també era un terratinent i el propietari de quatre dels cinc grans masos i de bona part de les terres properes a la desembocadura de la Muga, al terme de Castelló

d'Empúries. Una "fura" per als negocis, segons els seus veïns, un marquès de caire popular que jugava a futbol amb la gent del poble i que per la festa ballava amb totes les noies de Sant Mori. Va morir el 2 de març del 1977, a Barcelona.

Miquel Arpa i Batlle havia nascut a Sant Joan de Mollet el 7 de juny del 1923. D'origens pagesos, va començar la seva trajectòria com a comerciant de fusta però ben aviat es va endinsar en territoris més rendibles, com el de la promoció immobiliària. Propietari de l'hotel Cap sa Sal, del castell d'Empordà, que va vendre a una empresa holandesa; impulsor del projecte de l'hotel del castell de Sant Julià de Ramis, que no va poder concloure, i de la reconversió a Montjuïc d'una zona de barraques a una urbanització de luxe, entre molts altres negocis, va ser considerat durant molts anys l'empresari gironí de més volada. Home inquiet i molt discret, no es va acostumar amb

les limitacions del territori català i va provar l'aventura americana amb una urbanització a Miami. Un *self made man* molt del gust dels americans que va morir el 6 d'agost del 2002, amb 79 anys. Estava casat amb Pietat Vilallonga i tenia cinc fills.

Fernando de Vilallonga i Rosell també tenia cinc fills, però els seus orígens eren lleugerament diferents dels del seu cunyat. Venia d'una família terratinent i carlina, com gairebé tots els terratinents, de Santa Coloma de Farners. Nando Vilallonga va heretar no tan sols la fortuna sinó també les arrels conservadores i religioses del seu llinatge. Home de missa, cavaller en les formes i en la paraula, va saber nedar i pescar en les aigües del franquisme, i va fer créixer amb més o menys èxit un grup empresarial que al moment de la seva mort, l'11 de març del 1994, a l'edat de 70 anys, superava la quinzena de societats. Vilallonga va pu-

Moments estel·lars de la Costa Brava

Seguiment Més text de seguiment

Arribats de tot arreu

IDENTIFICATS Alguns van arribar d'El Paso, Texas; altres es van moure entre Blanes i Cadaqués; un que havia nascut a Ohio es va comprar una casa a Sant Feliu de Guíxols; un altre artista consagrat va convertir un xalet atrotinat en un taller de creació i vida, i un escriptor amant dels puros i el whisky va convertir Llafranc en una assegurança de vida. Històries normals de creadors reals.

Pau Lanao
LLAFRANC / BLANES

Tom Sharpe explicava que va ser un amor a primera vista i ho va fer d'una manera molt gràfica: "Fa uns anys vaig venir a Barcelona a fer una roda de premsa i vaig preguntar a l'editor i a l'agent si coneixien algun hotelet on pogués descansar. Em van recomanar l'hotel Llevant, aquí a la Costa Brava. Amb la meva dona, vam passar-hi uns dies; un any més tard, un mes; l'altre, dos mesos, fins que m'hi vaig quedar cinc mesos a l'any." Era el 1989, i d'aquella pregunta en va sortir un canvi de vida. Tal com va declarar Carme Verdager, directora de l'establiment: "Aquí va trobar la tranquil·litat necessària per escriure. Venia a finals de tardor i respirava calma. Demanava una habitació i una taula amb vistes al mar." A més, hi havia un segon factor: malalt crònic de diabetis i sense re-

fiar-se dels metges anglesos, havia arribat a dir: "Si m'hagués quedat allà, m'hauria mort abans." Va trobar en la sanitat catalana, sobretot en la gironina, una assegurança per allargar la vida. No va ser casualitat que en el moment de fer testament deixés el llegat documental a la seva metgessa, que alhora havia exercit de mà dreta, Montserrat Verdager. Extravertit i parlador, sense problemes per trobar amics amb qui fer-la petar, va quedar tan captivat per aquest tros de costa que el 1995 va comprar una casa, al número 6 del carrer Homer de Llafranc, on es va a instal·lar permanentment i va escriure tres de les seves millors novel·les, *Wilt s'ha perdut* (2004), *Els Grope* (2009) i *L'herència de Wilt* (2010). Mestre de l'humor negre, lluitador en mil batalles –quan va denunciar l'apartheid el van tancar a la presó a Sud-àfrica–, les persones de Llafranc que el van conèixer el recorden com un anglès simpà-

tic, sorneguer, cordial, iconoclasta, foteta, a qui agradaven el whisky i els puros.

Algun crític ha qualificat l'obra de Sharpe d'una sàtira contra l'ortodòxia, una ortodòxia que uns anys abans, i al mateix escenari, havia trencat Tomás Cervera, fill del bar Sport de Palafrugell, que va saber viure i va convertir un dels locals que va obrir, Chez Tomás, –l'altre era el Madame Zo-Zo– en un punt de festa i trobada, la meca de la bohèmia encarnada. Obert des de les vuit del vespre fins a les vuit del matí, amb aires tocats pel menfotisme i la gatzara, s'hi reunien des dels cantants d'havaneres fins a gent de l'espectacle com La Chunga, Joan Manuel Serrat, Antonio Gades, Marisol i Carmen Amaya. Les dues mascotes del local, un lloro i un mono, van acompanyar artistes, intel·lectuals, noctàmbuls i pintors, entre altres, Modest Cuixart, que va trobar entre aquelles parets la cura a una ànima

1. Imatge del "far vell", actualment enderrocat ■ EL PUNT
2. Antoni Ribas, director de 'Terra de canons', amb Lorenzo Quinn ■ EL PUNT
3. Fotograma de 'Los pianos mecánicos' ■
4. Cartell de la pel·lícula de Buñuel i Salvador Dalí 'L'Âge d'Or', la primera que es va rodar al cap de Creus ■
5. 'La llum de la fi del món' ■

curteta.

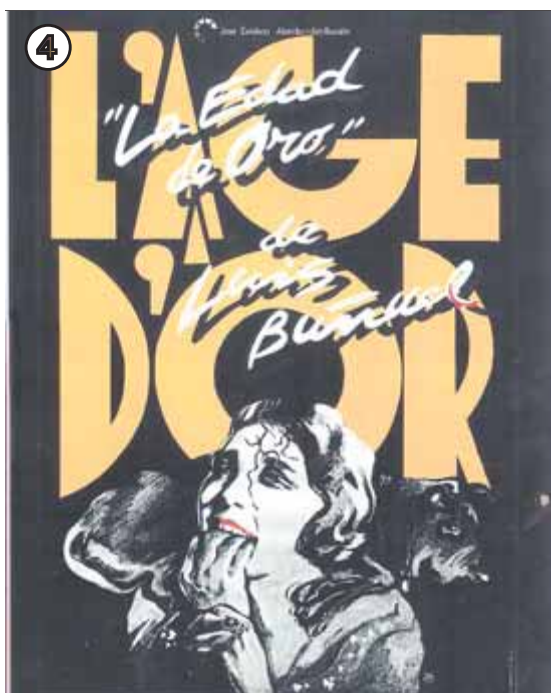
A la dècada dels noranta, el 1992, el prestigiós cineasta suís Alain Tanner va filmar algunes escenes de *Le journal de Lady M.* a la zona del cap de Creus. La història d'un triangle amorós entre un pintor català, Diego, una cantant francesa, M., i la seva dona. La relació entre les dones es va estrenyent a mesura que Diego va quedant cada cop més apartat de la relació.

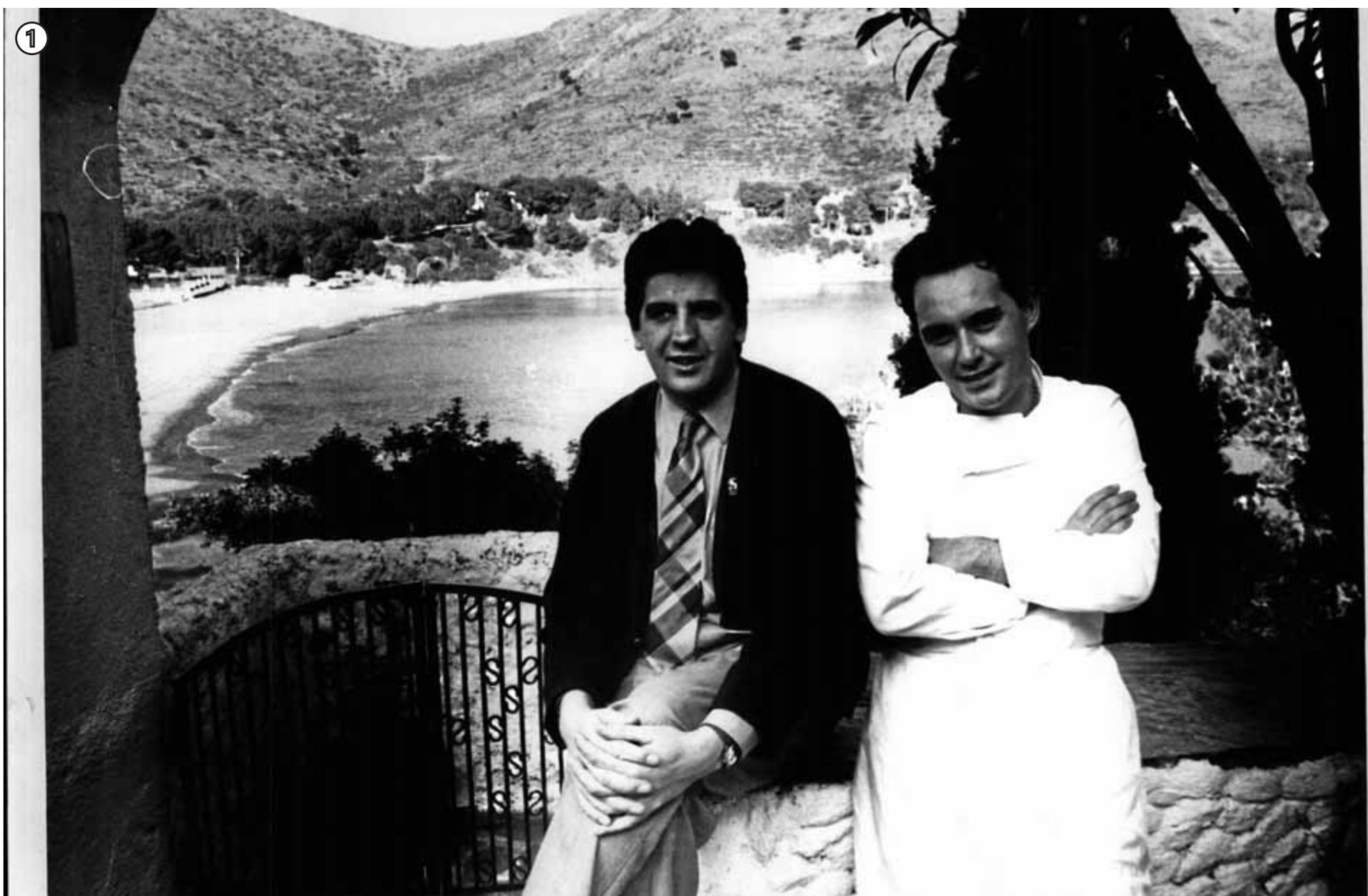
L'any següent, el 1993, Antoni Ribas va decidir cloure la trilogia històrica que va començar amb la Setmana Tràgica. Ribas va emprendre el 1993 el difícil rodatge de *Terra de canons*, un film sobre una família espanyola durant la Guerra Civil que va portar el cineasta a manifestar-se acampat deu mesos a la plaça de Sant Jaume de Barcelona per demanar una subvenció al govern català, que no

Antoni Ribas va cloure la seva trilogia al cap de Creus amb 'Terra de canons'

li van concedir. Tot i així va continuar la pel·lícula cinc anys després, va aconseguir més de 350.000 signatures de suport i va rebre ajuda de moltes persones, entre elles alguns diputats i antics consellers de la Generalitat, com ara Josep Gomis, per tirar endavant una obra en què hi va participar l'actor Lorenzo Quinn.

El 1997 el cap de Creus va tornar a veure la desfilada de tota la parafernàlia pròpia del món cinematogràfic amb la filmació de *Carreteres secundàries*, una pel·lícula espanyola dirigida per Emilio Martínez Lázaro (autor de *Ocho apellidos vascos* i *Las 13 rosas*), basada en la novel·la d'Ignacio Martínez de Pisón. Felipe, un adolescent, i el seu pare, Lorenzo, viatgen per l'Espanya del 1974 en cotxe, un Citroën DS, que és l'única propietat que tenen. La seva vida és una mudança constant per apartaments de la costa, espais d'aspecte desolat durant la temporada baixa. Per atzars del destí, es veuran obligats a canviar la seva ruta i a allunyar-se del mar, cosa que provocarà una sèrie de canvis en la seva vida que els costarà gestionar. Una pel·lícula de carretera que va reunir la participació de Maribel Verdú i Antonio Resines, a banda del jove Fernando Ramallo. ■

Moments estel·lars de la Costa Brava**Roses** El restaurant de la cala Montjoi

L'explosió d'El Bulli

REVOLUCIÓ • La designació d'El Bulli com el millor restaurant del món durant tres anys seguits va situar la cala Montjoi de Roses, i la cuina catalana, com una referència a escala mundial. La revolució gastronòmica d'aquest país ha estat notable i El Bulli va ser pioner en situar els cinc sentits sobre la taula i es va convertir en un element de promoció de la Costa Brava de primer ordre.

Miquel Torns
ROSES

Ningú no podia imaginar-se anys enrere que la promoció més espectacular de la Costa Brava arribaria a través de la gastronomia, una gastronomia transgressora que intenta abraçar tots els aspectes de la creativitat humana i que porta el nom de Ferran Adrià com a principal insígnia.

Quan el metge alemany Hans Schilling i la seva dona, Marketta, van arribar a Roses, a la dècada dels cinquanta, i es van instal·lar a la cala Montjoi, no tenien ni idea que s'estava posant la primera pedra de la que, amb el temps, s'ha convertit en la més gran aventura gastronòmica d'aquest planeta. Una aventura que convertiria aquest punt de la Costa Brava en la meca dels gurmets.

El *xiringuito* que els alemanys havien muntat per a submarinis-

tes i banyistes es va convertir el 1964 en restaurant de plats senzills, poc elaborats. A poc a poc, el doctor Schilling es va anar interessant per la gastronomia i a començament dels anys setanta El Bulli ja era un restaurant consolidat amb una cuina més sofisticada. El 1975 va arribar a la cala Montjoi Jean Louis Neichel, que va aportar una nova manera de treballar i va aconseguir, l'any següent, la primera estrella Michelin. En aquells primers anys molta gent hi arribava en vaixell, com el capità Moore, representant de Dalí i un dels habituals al restaurant. Set quilòmetres de carretera horrorosa i sense línia telefònica fins al 1977, feien d'aquell lloc un paratge deixat de la mà de Déu amb tot el que això pot tenir de positiu i de negatiu.

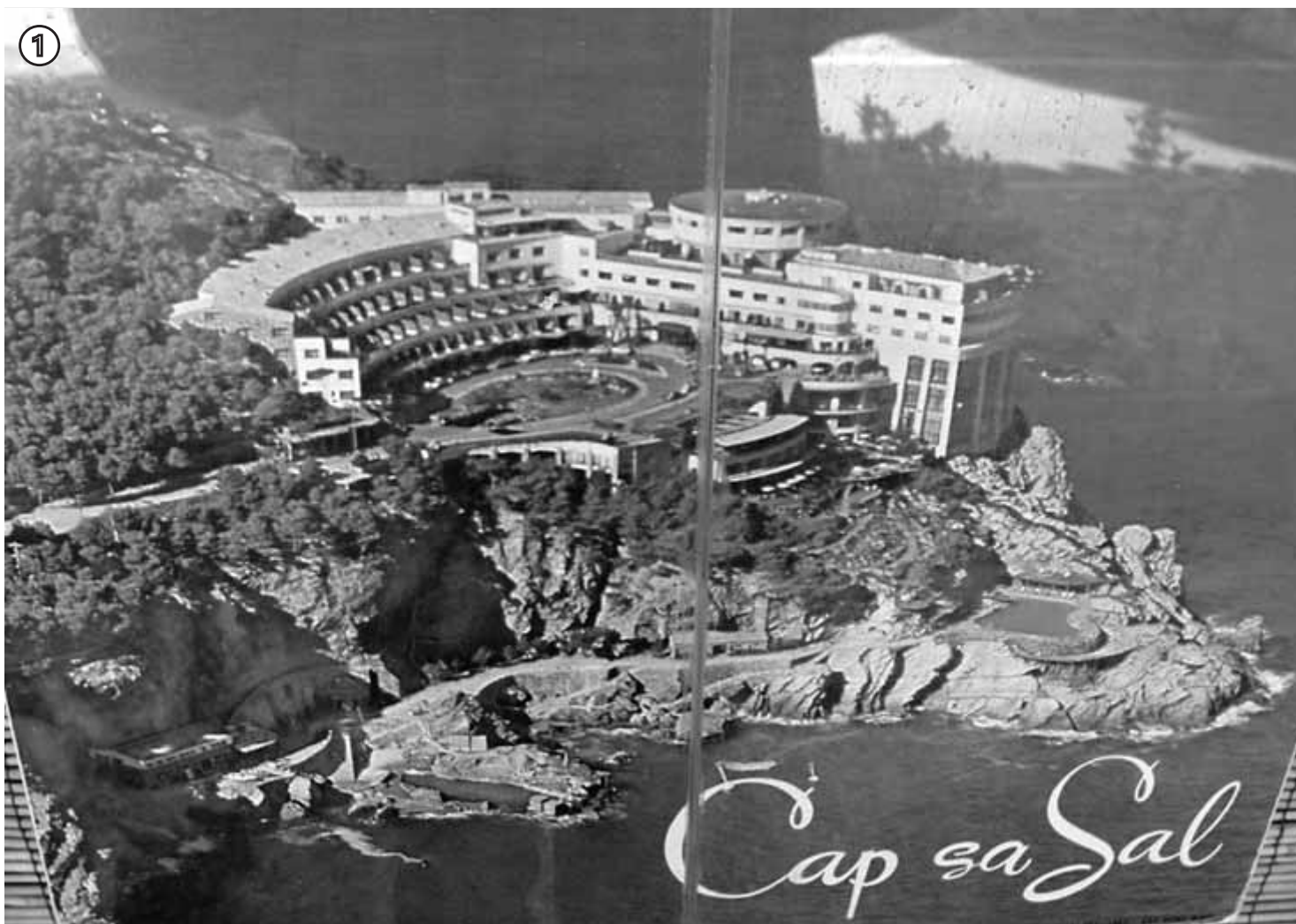
L'any 1981 es va produir un primer fet decisiu en tota aquesta història, amb l'arribada de Juli Soler, després que Neichel decidís instal·lar-se a Barcelona. El segon fet

transcendent es va produir poc després, quan Ferran Adrià, aconsellat per Fermí Puig, va decidir passar el mes del permís militar al restaurant El Bulli, del qual mai no havia sentit parlar mai tot i que ja era dels pocs amb dues estrelles.

"Aquest va ser el primer acte dels cinc que van configurar la meva carrera a El Bulli", ha escrit Ferran Adrià. "Cinc moments importants que puc resumir d'aquesta manera: l'estada del 1983; l'entrada a la plantilla a finals de març del 1984; l'ascens a cap de cuina, juntament amb Christian Lutaud, l'octubre del 1984; la meua responsabilitat en solitari com a cap de cuina el març del 1987, i la constitució de la societat amb en Juli el 1990. El més curiós és que tot això és fruit de la casualitat, excepte el darrer moment, que va ser conscient i desitjat."

Alguna vegada ha afirmat que El Bulli va canviar la seva vida. Del que no hi ha dubte és que ell va

1. Una postal antiga del Cap sa Sal
■ ARXIU EL PUNT
2. El Cap sa Sal i la cala d'Aiguafreda als anys vint ■ VALENTÍ FARGNOLI / CRDI
3. Mobutu Sese Seko al Cap sa Sal ■ NARCÍS SANS / CRDI
4. El port de Sant Feliu de Guíxols als anys vint ■ VALENTÍ FARGNOLI / CRDI
5. L'edifici Joan I hipoteca la ciutat ■ MANEL LLADÓ

de molt lluny intrigats i astorats. En començar les obres es va dir que l'hotel pertanyia als jesuïtes... però el rumor que més es va consolidar apuntava de dret a la família Franco. "Els Franco han cobert tres quartes parts del capital per persones interposades." Els rumors no estaven ben informats, i més si tenim present que per un curt període va intentar fer la competència a la Costa Brava i esdevenir el centre social de les comarques gironines—s'hi van rodar pel·lícules, s'hi van fer grans gales, sopars, conferències i celebracions—. L'hivern del 1970, la família propietària, que no estava disposada a assumir més pèrdues, va vendre el complex per 150 milions de pessetes (905.000 euros), als empresaris Miquel Arpa, de Girona, i Massana Feliu, de Barcelona. Li van canviar la cara i el van reobrir el

Els ganxons saben que
amb el Joan I purguen un pecat heretat de temps passats.

28 de maig de 1971 en la que seria la segona i definitiva etapa. Entre altres el van visitar l'armador grec Stravos Niarchos i el cap de l'estat del Zaire Mobutu Sese Seko, que veient que s'avorria va marxar cap a París. El Cap sa Sal estava tocat de mort. En un darrer intent per salvar-lo es va intentar que un dels casinos que tocaven a Catalunya—finalment van anar a Lloret i a Peralada—ocupés les seves sales. El fracàs va ser estrepitos. Sense sortides ni recursos—a finals dels setanta l'hotel oferia forfets de cap de setmana per poder omplir les habitacions—, la temporada d'estiu del 1978 va ser l'última que va acollir hostes. El gener de 1979 es va donar de baixa al registre hotelier, i va passar a ser un edifici d'apartaments. El 2003, el pla general de Begur va transformar l'ús hotelier del Cap sa Sal en ús d'habitatge plurifamiliar, i avui a l'antic empori que havia il·luminat la costa hi ha una comunitat de veïns, una empresa de lloguer d'apartaments, i a l'antiga casa dels treballadors, un *resort* de poques habitacions. El Club Méditerranée l'han derruït. El pla general del 2006 proposava enderrocar l'edifici Joan I de Sant Feliu de Guíxols. La pressió dels propietaris el va salvar, però els ganxons saben que estan purgant un pecat heretat de temps passats. ■

